

Izrada interaktivne slikovnice za poticanje morfosintakse

Užarević, Julia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Graphic Arts / Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:216:379907>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-30**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Graphic Arts Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET**

JULIA UŽAREVIĆ

**IZRADA INTERAKTIVNE
SLIKOVNICE ZA POTICANJE
MORFOSINTAKSE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

JULIA UŽAREVIĆ

IZRADA INTERAKTIVNE
SLIKOVNICE ZA POTICANJE
MORFOSINTAKSE

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
prof. dr.sc. Jesenka Pibernik

Student:
Julia Užarević

Zagreb, 2023.

Želim iskazati duboku zahvalnost svojoj mentorici prof. dr. sc. Jesenki Pibernik. Njezina strpljivost, stručnost i pristupačnost vodili su me tijekom cijelog procesa izrade diplomskog rada. Također, želim se zahvaliti svojoj obitelji i prijateljima koji su mi pružili podršku tijekom ovog puta prema odraslom životu.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

Getaldićeva 2

Zagreb, 13. 9. 2023.

Temeljem podnijetog zahtjeva za prijavu teme diplomskog rada izdaje se

R J E Š E N J E

kojim se studentu/ici Juliji Užarević, JMBAG 0128062125, sukladno čl. 5. st. 5. Pravilnika o izradi i obrani diplomskog rada od 13.02.2012. godine, odobrava izrada diplomskog rada, pod naslovom: Izrada interaktivne slikovnice za poticanje morfosintakse, pod mentorstvom prof. dr. sc. Jesenke Pibernik.

Sukladno čl. 9. st. 1. Pravilnika o izradi i obrani diplomskog rada od 13.02.2012. godine, Povjerenstvo za nastavu, završne i diplomske ispite predložilo je ispitno Povjerenstvo kako slijedi:

1. izv. prof. dr. sc. Dolić Jurica, predsjednik/ica
2. prof. dr. sc. Pibernik Jesenka, mentor/ica
3. prof. dr. sc. Mandić Lidija, član/ica

SAŽETAK:

Govorno-jezični razvoj u ranom djetinjstvu ključan je za formiranje jezičnih vještina i komunikacijskih sposobnosti. Unatoč prirodnom napretku od prvih zvukova do složenih rečenica, neka djeca suočavaju se s razvojnim jezičnim poremećajima koji usporavaju taj proces. Takvi poremećaji izražavaju se kao zaostatak u jezičnom napretku u odnosu na dob djeteta. Postoji niz različitih aktivnosti koje sprječavaju jezično zaostajanje i potiču jezični razvoj. U ovom radu posebno ćemo se osvrnuti na slikovnice kao snažan alat za poticanje jezičnog razvoja kod djece. Slikovnice predstavljaju odgojno-obrazovni faktor u dječjem razvoju. One pružaju interaktivno čitanje, potiču maštu i jezičnu osjetljivost te bogate vokabular i gramatičke strukture. U dječjem životu vrlo važan koncept za rast i razvoj jest igra. Kroz igru, djeca istražuju svijet oko sebe, razvijaju motoričke sposobnosti i komuniciraju s okolinom. Kombinacija igre i učenja ostvaruje se kroz koncept interaktivnih slikovnica, gdje djeca postaju aktivni sudionici u čitanju.

Ovaj rad bavi se dizajnom interaktivne slikovnice i njezinim ključnim elementima – ilustracijom i tipografijom. Nastoji se dokazati kako su interaktivne slikovnice uistinu kvalitetan instrument za poticanje jezičnih vještina. Poseban fokus je stavljen na upotrebu prostornih prijedloga (u, na, ispod, između, pokraj, iznad), koji često predstavljaju izazov za djecu. U suradnji s magistrom logopedije, razvili smo interaktivnu slikovnicu koja potiče upotrebu prostornih prijedloga. Stoga, ova će slikovnica biti korisna roditeljima, logopedima te naravno djeci, kao sredstvo koje će olakšati i poboljšati rad s djecom u kontekstu govorno-jezičnog razvoja.

KLJUČNE RIJEČI:

Govorno-jezični razvoj, razvojni jezični poremećaj, interaktivna slikovnica, ilustracije, tipografija

ABSTRACT:

Early childhood language development is crucial for forming linguistic skills and communication abilities. Despite the natural progression from initial sounds to complex sentences, some children face developmental language disorders that slow down this process. Such disorders manifest as a delay in linguistic progress relative to the child's age. There are various activities that prevent language lag and encourage language development. In this paper, we will specifically focus on picture books as a powerful tool for stimulating language development in children. Picture books play an educational role in child development. They provide interactive reading, foster imagination and language sensitivity, and enrich vocabulary and grammatical structures. In a child's life, play is a highly important concept for growth and development. Through play, children explore the world around them, develop motor skills, and communicate with their environment. The combination of play and learning is realized through the concept of interactive picture books, where children become active participants in reading.

This paper deals with the design of an interactive picture book and its key elements – illustration and typography. It seeks to demonstrate how interactive picture books are indeed a quality instrument for promoting language skills. Special focus is placed on the use of spatial prepositions (in, on, under, between, next to, above), which often pose a challenge for children. In collaboration with a speech therapist, we have developed an interactive picture book that encourages the use of spatial prepositions. Therefore, this picture book will be useful for parents, speech therapists, and of course children, as a tool that will facilitate and enhance work with children in the context of speech-language development.

KEY WORDS:

Speech-language development, developmental language disorder, interactive picture book, illustrations, typography

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. SLIKOVNICA.....	2
2.1. Uloga slikovnice	2
2.2. Vrste slikovnica	3
2.2.1. Slikovnice prema obliku.....	4
2.2.2. Slikovnice prema strukturi izlaganja	5
2.2.3. Slikovnice prema sadržaju	6
2.2.4. Slikovnice s obzirom na vrstu likovne tehnike.....	6
2.2.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta.....	7
3. ILUSTRACIJA	7
3.1. Vrste ilustracija u slikovnicama.....	9
3.2. Funkcije ilustracije u slikovnici.....	12
3.3. Utjecaj ilustracija u slikovnicama na djecu.....	13
4. TIPOGRAFIJA.....	15
5. GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ.....	17
5.1. Razvojni jezični poremećaj.....	19
5.2. Uporaba prijedloga kod djece s razvojnim jezičnim poremećajem.....	20
5.3. Prevencije razvojno jezičnog poremećaja.....	21
6. INTERAKTIVNA SLIKOVNICA	22
7. ANALIZA DJEČJIH SLIKOVNICA	25
7.1. Pino serijali slikovnica	26
7.2. Pia Mia.....	29
7.3. Press Here	32
8. IZRADA INTERAKTIVNE SLIKOVNICE ZA POTICANJE MORFOSINTAKSE	36
8.1. Proces izrade interaktivne slikovnice.....	36
9. ISTRAŽIVANJE I METODOLOGIJA.....	41
9.1. Rezultati istraživanja	44
9.2. Diskusija	46
10. ZAKLJUČAK	48
11. LITERATURA.....	51

1. UVOD

Dječji jezično-govorni razvoj ima ključnu ulogu u stjecanju jezičnih vještina i sposobnosti komunikacije. Kod neke djece može se javiti razvojni jezični poremećaj (RJP), koji može otežati ili usporiti proces stjecanja jezičnih vještina. Jedan od načina koji se pokazao izuzetno učinkovitim u poticanju jezičnog razvoja kod djece jest uporaba slikovnice. Slikovnica pruža interaktivno iskustvo čitanja i omogućuje djetetu da uroni u priču i svijet jezika.

Upravo zato, kroz ovaj rad usredotočili smo se na samu slikovnicu i njezine ključne elemente, poput ilustracija i tipografije. Kroz prekrasno ilustrirane stranice i jednostavne tekstove, slikovnice potiču dječju maštu, kreativnost i jezičnu osjetljivost. Objasnili smo važnost slikovnica u djetetovu životu, posebno u kontekstu jezično-govornog razvoja, a naglasak smo stavili na interaktivne slikovnice. Interaktivna slikovnica omogućuje djeci da se aktivno uključe u čitanje, potičući njihovu pažnju, koncentraciju i emocionalnu povezanost s jezikom. Ovaj aspekt je od izuzetne važnosti za djecu s razvojnim jezičnim poremećajem (RJP), koja često imaju poteškoće u razumijevanju i upotrebi određenih jezičnih oblika te izražavanju svojih misli. Interaktivne slikovnice pružaju strukturirano i poticajno okruženje koje olakšava njihov jezični razvoj, nudeći im mogućnost aktivnog sudjelovanja i angažmana u čitanju. Isto tako, kroz interaktivnost, djeca dobivaju dojam igre prilikom čitanja te im to daje dodatnu motivaciju i potiče njihov interes za jezikom.

Interaktivnoj slikovnici pristupili smo kao alatu za poticanje jezično-govornih vještina, naročito u području morfosintakse. U fokusu ovog rada, naglasili smo upotrebu prostornih prijedloga s kojima djeca najčešće imaju poteškoće. Ovdje je riječ o prijedlozima *u, na, ispod, između, pokraj, iznad*. Kroz interaktivnu slikovnicu, djeca imaju priliku vizualno i tjelesno doživjeti značenje prijedloga. U suradnji s magistrom logopedije, izradili smo interaktivnu slikovnicu koja će biti korisna ne samo djeci, već logopedima i roditeljima kao alat za unapređivanje i olakšavanje rada s djecom u području jezično-govornog razvoja.

2. SLIKOVNICA

Pojam slikovnice često se definira kao djetetova prva knjiga. Ipak, ovakvu oskudnu definiciju možemo proširiti te reći kako je slikovnica zapravo prvi dodir djeteta sa svijetom književnosti. Dakako, osim književnosti, dijete se kroz slikovnicu upoznaje i s ostalim obrazovnim aspektima poput umjetnosti, jezika, kulture te međuljudskim odnosima. Osim edukativnog sadržaja, ključnu ulogu u svijetu slikovnice igra i element zabave. Naime, zabava potiče djetetovu radoznalost i volju za učenjem. Ovakva kombinacija edukacije i zabave pomaže djeci da kroz zanimljive priče i živopisne ilustracije potaknu svoju kreativnost i razvijaju svoju maštu. Stoga, možemo reći da slikovnica ima puno širu ulogu u djetetovom životu. Iako se naizgled doima kako slikovnice pričaju nerealne priče, zbivanja i likovi predstavljeni u pričama poprimaju uloge i radnje iz svakodnevnog života. Njezinim korištenjem, djetetu se otvaraju vrata u stvarni svijet. Tako, kroz slikovnicu, dijete dobiva percepciju o obrascima ponašanja, pobuđuje mu emocije, doprinosi pamćenju kao i razvoju govora. Dakle, slikovnica jest zapravo vrlo moćan odgojno-obrazovni alat. [1] [2]

2.1. Uloga slikovnice

Kako bismo obuhvatili sve izrečene aspekte i produbili odgojno-obrazovnu ulogu slikovnice, ključno je razvrstati njezine temeljne uloge. Kako smo već rekli, jedna od osnovnih uloga slikovnice jest zabava. Ovaj je element najčešće i temelj za ostvarivanje ostalih funkcija slikovnice. Jednostavno rečeno, da bi dijete bilo motivirano i zainteresirano za slikovnicu, ona mora pružiti užitak i zabavu. Nadalje, spoznajna uloga slikovnice provjerava djetetovo stečeno znanje o određenim temama, usavršava njegove kognitivne sposobnosti te mu širi vidike o suvremenom svijetu. Usko povezana uloga sa spoznajnom jest iskustvena uloga slikovnice koja djetetu pruža posredno iskustvo o suvremenom svijetu te ga upoznaje s određenim situacijama u životu. Iskustvena uloga pomaže djetetu da doživi i uči o različitim kulturama i međuljudskim odnosima poput odnosima u obitelji, prijateljstvu i slično. Upravo spoznajna i iskustvena uloga slikovnice pružaju djetetu da bolje upozna sebe i svijet oko sebe. Slikovnica je dječja knjiga

koja se sastoji od teksta i ilustracija. Njezinim korištenjem dijete dobiva percepciju o vizualnim elementima i osjećajem za umjetnost i sklad. Ovdje u plan dolazi i estetska uloga slikovnice. Svojim kolorističkim izražajem i zanimljivim ilustracijama, estetska funkcija ima pozitivan utjecaj na razvoj opažanja detalja te omogućava djetetu razvoj njegove kreativnosti, razvoj osobnog ukusa i inspiracije. Kao posljedica svih navedenih uloga, javlja se i jezično-govorna uloga slikovnice. Kroz priču i slike, dijete dobiva viziju o samoj strukturi rečenica i načinu njihove primjene. Istraživanja ukazuju da postoje primjetne razlike u izboru riječi između pisanih tekstova i svakodnevnog govora. Primjećuje se da se u razgovorima koristi relativno mali broj riječi, dok tekstovi uključuju veći broj različitih riječi. Kao što primjećujemo ovakve razlike kod odraslih, tako i jezik korišten u slikovnicama pridonosi bogatijem jezičnom iskustvu djeteta. Dakle, veća statistička raznolikost riječi i jezičnog konteksta povezana je i s boljim rezultatima. To implicira da pristup raznovrsnom vokabularu i jezičnim situacijama pozitivno utječe na jezični razvoj djece. U tom kontekstu, slikovnice imaju važnu ulogu jer pružaju bogat izvor novih riječi i jezičnih obrazaca koje djeca mogu naučiti i primijeniti. Jezično-govorna uloga ključan je segment u razvoju jezičnih vještina i pismenosti djeteta te ga motivira na komunikaciju. Sve su spomenute temeljne uloge slikovnice međuovisne odnosno, svaka upotpunjuje i povezuje se s drugom. Kao jedna cjelina, one pružaju sveobuhvatno iskustvo koje potiče razvoj djeteta na više razina. [1] [2] [3]

2.2. Vrste slikovnica

Svaki sadržaj slikovnice nije primjeren i za svako dijete. Treba voditi računa o dobi djeteta, njegovim kognitivnim sposobnostima kao i njegovim interesima. Tako, slikovnice za najmanju djecu do tri godine poprimaju oblik igračke i sastavljene su u zanimljive oblike od mekanog materijala ili kartona dok im se unutrašnjost sastoji najviše od ilustracija. Za djecu rane dobi, do pet godina, slikovnice se sastoje od teksta i ilustracija koje im često prenose razne pouke o životu usko povezane s moralnim vrijednostima poput empatije, oprostila i ljubavnosti. U slikovnicama za ovu dob naglasak je na razlikovanju dobrog od zla te imaju sretan završetak. Za stariju djecu, školske dobi slikovnice postaju malo

opširnije i složenije, a slike većinom imaju ukrasnu ulogu te više detalja dok je naglasak na samom tekstu. Dakle, shvaćamo kako unutrašnjost knjige treba prilagoditi djetetu prema njegovoj dobi kako bi mu se osigurao optimalan sadržaj sukladan njegovom razvoju. Isto tako, uz razvoj intelektualnih sposobnosti vrlo je važno i djetetovo zdravlje i tjelesna sigurnost. U tu svrhu, elementi poput materijala, formata i opreme moraju biti pažljivo odabrani. „Zato slikovnica treba biti od čvrstog materijala, bez oštrih rubova ili od mekanog, savitljivog materijala, spojenih stranica u obliku harmonike ili uvezana, sastavljena u maštovite oblike, nadopunjene zvučnim elementima i sl. I svojom veličinom treba biti prilagođena djetetu (veličini ruke i širini vidnog polja) pa su poželjne dimenzije slikovnice 15x20 cm ili 20x20 cm.“[1] [4]

Nakon što smo uočili koliko je važno prilagoditi slikovnice prema dobi djeteta i njegovim potrebama, sada se možemo usredotočiti na različite vrste slikovnica koje su dostupne na tržištu. Svaka vrsta slikovnice ističe se svojim jedinstvenim karakteristikama koje igraju veliku ulogu u specifičnim potrebama i stadijima razvoja djeteta. Poznavanje ovih različitih vrsta slikovnica omogućit će nam da odaberemo prikladnu slikovnicu za dijete. Tako se slikovnice dijele prema obliku, strukturi izlaganja, sadržaju, s obzirom na vrstu likovne tehnike te u odnosu na sudjelovanje recipijenata.

2.2.1. Slikovnice prema obliku

Slikovnice prema obliku jesu leporello, nepoderive, slikovnica igračka, trodimenzionalna slikovnica te multimedijaska slikovnica. Leporello slikovnice najčešće se nazivaju i harmonika slikovnice, a specifične su prema svom „harmonika“ obliku. Upravo zbog njihovog neobičnog oblika i lakog rukovanja, leporello slikovnice idealne su za djecu najmlađe dobi koja razvijaju svoje motoričke vještine. Isto tako, njihova jednostavna struktura osigurava otpornost te manju mogućnost od oštećenja tijekom dječje igre. Nadalje imamo nepoderive slikovnice čije samo ime govori i njihovu vrlinu. Kao i leporello, ovakve slikovnice primjerene su za najmlađu djecu koja vrlo često znaju poderati ili zgužvati papir prilikom svoje igre. Sve više zastupljene postaju slikovnice igračke. Sami naziv

ovih slikovnica otkriva nam i njihovu posebnost, a to je da ovakve slikovnice imaju i funkciju igračkaka. Ono što im daje takvu ulogu jest specifičan način njihove upotrebe i vrsti interakcije koju dijete ostvaruje njihovim korištenjem. Slikovnice igračke pozivaju djecu na aktivno sudjelovanje u priči te uvelike potiču dječju kreativnost i maštu. Možemo ih podijeliti na tri različite kategorije. Prvu kategoriju čine kartonske slikovnice (*board books*) čiji je gradivni materijal karton, a rubovi su im zaobljeni i čvrsti kako bi se osigurala sigurnost djeteta. Sljedeća kategorija jesu preklopnice (*flap books*) čije obilježje jesu preklopi na stranicama koji skrivaju određene elemente ili dijelove scena na stranici. Takvi preklopi osiguravaju interaktivnost prilikom čitanja te doprinose razvoju motoričkih vještina kod djece. Zadnja kategorija slikovnica igračkaka su slikovnice s izrezima (*cut-out books*). Glavna karakteristika su im izdubljeni dijelovi stranice, odnosno izrezi. Ovakvi detalji mogu se pojaviti u obliku prozora ili drugih elemenata kroz koje se mogu vidjeti dijelovi ilustracije ili teksta koji doprinose priči. Samim time, izrezi daju drugačiju percepciju i pristup čitanju. Još jedna slikovnica prema obliku jest trodimenzionalna slikovnica (*pop-up books*) koja se često svrstava i pod kategoriju slikovnica igračkaka. Ističu se po svojim trodimenzionalnim elementima koji iskaču prilikom okretanja stranice. Na ovaj način priča oživljava na papiru te pobuđuje znatiželju djeteta. Na kraju imamo multimedijske slikovnice kao rezultat ranog izlaganja djece medijima i tehnoloških napredaka suvremenog svijeta. Ona kombinira tekst, sliku i zvuk kako bi pružila interaktivno iskustvo prilikom čitanja. Tekst je često popraćen glazbom i zvučnim efektima. Multimedijaska slikovnica često dolazi u digitalnom formatu te može sadržavati i animacije ili aktivnosti koje se mogu obavljati prilikom čitanja. [2] [5] [6]

2.2.2. Slikovnice prema strukturi izlaganja

Slikovnice prema strukturi izlaganja dijele se na narativne i tematske. Narativne slikovnice uključuju osobu koja je ujedno i narator i pripovjedač priče. Dakle, ista osoba prenosi priču putem teksta i ilustracija. S druge strane, tematske slikovnice imaju naglasak na određenoj temi relevantnoj za djetetov svakodnevni život. Obrađuju se teme poput životinja, obitelji, zdravlja i mnoge

druge. Ove slikovnice imaju vrlo izraženu iskustvenu i spoznajnu ulogu pomoću kojih dijete istražuje svijet oko sebe. [2] [6]

2.2.3. Slikovnice prema sadržaju

Sadržajno slikovnice mogu imati širok spektar te ih upravo zbog toga nije moguće sve navesti. Dakle, slikovnice koje se dijele prema sadržaju pokrivaju raznovrsne teme koje uključuju humor, avanturu, domišljate likove, uzbudljive zaplete i slično. Neke od najučestalijih tematika u dječjim slikovnicama jesu životinje, različite igre, učenje različitih lekcija poput brojeva ili abecede te tematika prijateljstva. [2] [6]

2.2.4. Slikovnice s obzirom na vrstu likovne tehnike

Svaka slikovnica ima jedinstven vizualni identitet. Različite vrste likovnih tehnika mogu se međusobno ispreplitati i kombinirati stvarajući tako prepoznatljivu atmosferu. Kako postoji mnoštvo stilova likovnih tehnika koji uljepšavaju dječje slikovnice, nabrojat ćemo nekoliko primjera. Fotografska tehnika u slikovnicama umjesto ilustracija koristi fotografije prethodno uređene u programu. Ovakva tehnika djeci pruža realističan prikaz stvarnoga svijeta. Nadalje, imamo slikovnice s kolažom koje se temelje na korištenju različitih materijala poput papira, tkanine i drugih elemenata kako bi se stvorila ilustracija. Takvi različiti materijali lijepo se jedan pored drugoga na suhu podlogu stvarajući zanimljivi koncept u slikovnicama. Strip slikovnice koriste kombinaciju teksta i ilustracija te asociraju na stripove. Najčešće su humoristični i zaigrani, a popularnost je velika u djece starije dobi. Kako smo već rekli, likovnih tehnika u slikovnicama je mnogo. Stoga ćemo nabrojati još neke česte stilove koji se protežu u slikovnicama poput tehnike crteža, akvarela ili vodenih boja te interaktivne slikovnice čijom ćemo se tematikom baviti kasnije u radu. [2] [6] [7]

2.2.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenata

Recipijent jest osoba koja usvaja tj., ona je primatelj informacija. U ovom kontekstu recipijent je dijete. Naime, slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta razlikuju se prema onima koje dijete samostalno koristi te one u kojima je potrebno sudjelovanje roditelja ili neke druge starije osobe. Roditelj je ovdje ključan element, naročito za djecu koja još ne znaju čitati. Odrasla osoba čita tekst djetetu, opisuje ilustracije te pruža objašnjenja kako bi dijete moglo razumjeti priču. Na taj način stvara se dublja povezanost i komunikacija. Kroz dijalog i zajedničko čitanje dolazi do interaktivnosti, emocionalnog razvoja i povećanja koncentracije. [2] [6]

Tijekom našeg proučavanja uloge slikovnice i njezinih različitih vrsta, postalo nam je jasno da slikovnica ima značajnu ulogu u razvoju djeteta i njegovih kognitivnih sposobnosti. Primijetili smo da oblik i sadržaj slikovnice imaju izuzetan utjecaj na napredak djeteta. Dijete stječe znanje o estetici, bojama, linijama i kompoziciji, dok se njegove jezično-govorne vještine sve više razvijaju kroz čitanje i slušanje. Slikovnica, kao cjelina, ne može postojati bez njezinih ključnih elemenata, odnosno ilustracija i teksta. Stoga, možemo zaključiti da kvaliteta slikovnice zapravo leži u njihovoj međusobnoj interakciji. U sljedećim poglavljima upoznat ćemo se sa sastavnim dijelovima slikovnice – ilustracijom i tipografijom.

3. ILUSTRACIJA

Svima nam je poznato kako knjige pa tako i slikovnice pričaju zanimljive i maštovite priče. Upravo je tekst onaj koji se smatra prenositeljem te priče, ali ilustracije dokazuju da slika zaista može govoriti tisuću riječi. Ilustracija je vizualna reprezentacija određenog sadržaja koja se može iskazati na različite načine poput crteža, slika ili fotografija. Osim što uljepšavaju naslovnice i samu unutrašnjost slikovnice, ilustracije imaju značajan utjecaj na stvaranje prvog dojma. Vizualni sadržaj slikovnice ima moć privući i zadržati pažnju čitatelja i kupca, čime ilustracija postaje marketinška strategija koja snažno utječe na njih,

potičući ih na kupnju. Osnovna zadaća ilustracije u slikovnicama jest obogatiti pisani tekst, pružajući novi pogled na sam doživljaj priče. Isto tako, one nam donose drugačiju perspektivu i omogućuju dublju emocionalnu povezanost s likovima u priči. Ilustracije u slikovnicama čvrsto su isprepletene s tekstem, često predstavljajući nerazdvojan koncept, što slikovnice čini intermedijalnim umjetničkim djelom. Izvanredan primjer ove karakteristike može se vidjeti u ilustraciji zmije koja je pojela slona iz poznate knjige *Mali Princ* autora Antoinea de Saint-Exuperyja (Slika 1.). Nadalje, ilustracije imaju moć da se emocionalno i vizualno povežemo s onim što se događa. Prenose nam ugođaj, atmosferu i događaje na način na koji riječi to ne mogu. Kao posrednik između teksta i čitatelja, ilustracije daju priliku čitatelju da zaroni u vizualni svijet priče. [8] [9] [10]

Slika 1. Ilustracija iz slikovnice Mali Princ

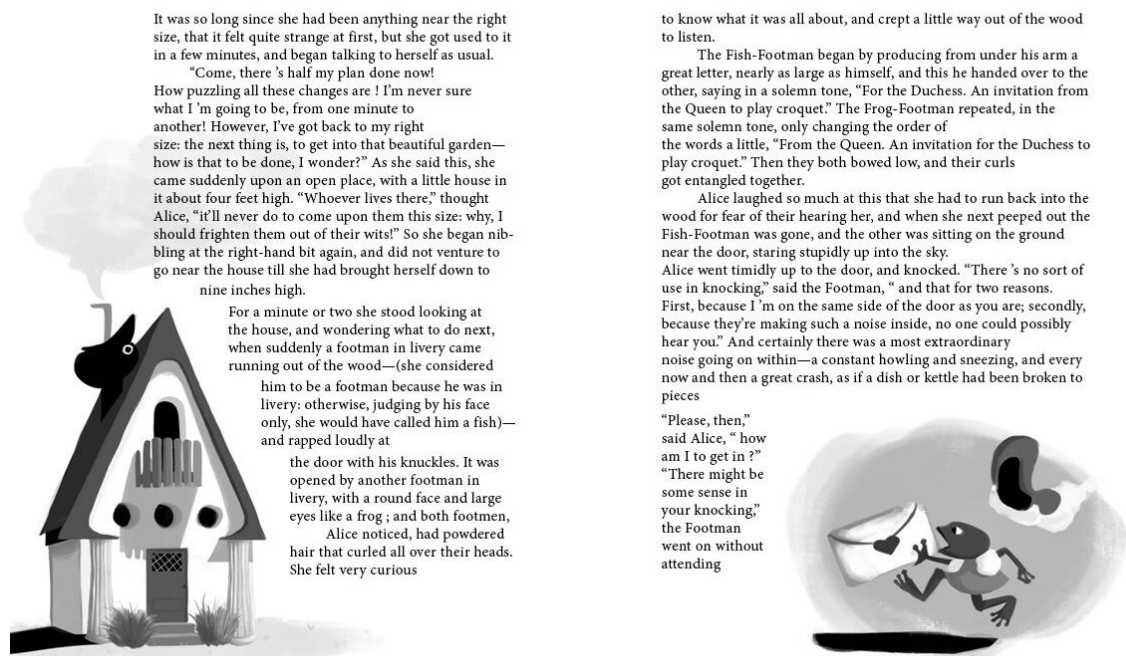
U svrhu dubljeg razumijevanja svih karakteristika ilustracija, ističemo nekoliko ključnih obilježja koja se često javljaju u njima. To uključuje stilsku pročišćenost, harmoniju i ritam boja, te jedinstvenu kompoziciju. Stilsku pročišćenost predstavlja izvedbeni stil same ilustracije. Stil ilustracija u slikovnicama može biti razigran, pročišćen, jednostavan ili se može kretati u sličnom smjeru, pružajući tako posebnu estetsku vrijednost. Boje igraju važnu ulogu u stvaranju atmosfere te mogu prenositi određene emocije kao i dinamiku u priči. U slikovnicama, ilustracije su često oblikovane s ciljem održavanja fokusa i protoka priče. One su često postavljene na određen način kako bi vodile čitatelja i pomogle mu da prati radnju. Upravo tome služi jedinstvena kompozicija koja usmjerava pogled i fokus djeteta na određene detalje i ključne trenutke u priči. Navedene odrednice čine temelj kvalitetne ilustracije i ključne su za stvaranje vizualno privlačnih i dojmljivih

slikovnica. Kombiniranjem ovih elemenata na odgovarajući način, ilustracije postaju snažno sredstvo za povezivanje čitatelja s pričom i poticanje mašte i emotivnog uključivanja u svijet slikovnice. [8] [10]

3.1. Vrste ilustracija u slikovnicama

Govoreći o kompoziciji, možemo spomenuti tipove ilustracija koje određuju opći izgled i doživljaj knjige. Odnosno, ono na što ovdje pridodajemo pažnju jest veličina i pozicija ilustracije na samoj stranici. Tako, postoje četiri vrste ilustracije u slikovnicama, a to su spot ilustracije, ilustracija na pola stranice, jednostrana (cijela) stranica ilustracije te proširena ilustracija. Kako bi nam bilo jasnije, pobliže ćemo opisati svaku od ovih vrsta. [11]

Spot ilustracije su jednostavne ilustracije koje obično zauzimaju četvrtinu stranice ili manje te imaju vrlo malo ili nimalo pozadine (Slika 2.). One se mogu postaviti kao naslov poglavlja, ukras u kutu, pokraj ili unutar tijela teksta. Dakle, to je pojedinačna ilustracija koja se nalazi na određenom mjestu na stranici te oživljava stranicu s tekстом.

Slika 2. Primjer spot ilustracija iz slikovnice *Alisa u Zemlji Čudesa*

Ilustracije na pola stranice, kako samo ime sugerira, su ilustracije koje zauzimaju polovicu stranice u slikovnici (Slika 3.). Zbog svoje manje veličine pozadina ovakve ilustracije sadržavat će manje detalja u odnosu na ilustracije koje zauzimaju cijelu stranicu, ali će se i dalje istaknuti ključni elementi priče.

Slika 3. Primjer ilustracije na pola stranice iz slikovnice Tom Sawyer

Ilustracija na jednostranoj (cijeloj) stranici pruža detaljan prikaz scene i likova ostavljajući snažan dojam na čitatelja (Slika 4.). Ovaj format ilustracija omogućuje ilustratorima da prenesu bogatu atmosferu, pružajući im slobodu i kreativnost u dočaravanju priče kroz sliku. Na ovakvim ilustracijama često se ostavlja prostor za tekst, čime se stvara sinergija između slike i teksta.

Slika 4. Desno, primjer ilustracije na jednostranoj (cijeloj) stranici iz slikovnice Pete's Magic Pants: The Lost Dinosaur

Proširene ilustracije jesu one koje se prostiru preko dvije cjelovite stranice slikovnice, pri čemu je tekst ukomponiran u samu ilustraciju. Ove vrste ilustracija stvaraju priliku za impresivne i efektne scene koje obiluju detaljima proširujući tako čitateljevu maštu (Slika 5.).

Slika 5. Primjer proširene ilustracije iz slikovnice Charlie and His Amazing Tales

Kombiniranjem različitih vrsta spomenutih ilustracija, slikovnici daje dinamiku i raznolikost koja će dodatno zainteresirati čitatelje i oživjeti njihovo iskustvo čitanja. Ovakvo miješanje različitih vrsta stvara harmoniju, donosi jedinstvene perspektive te na taj način knjigu čini vizualno privlačnom i obogaćuje slikovnicu.

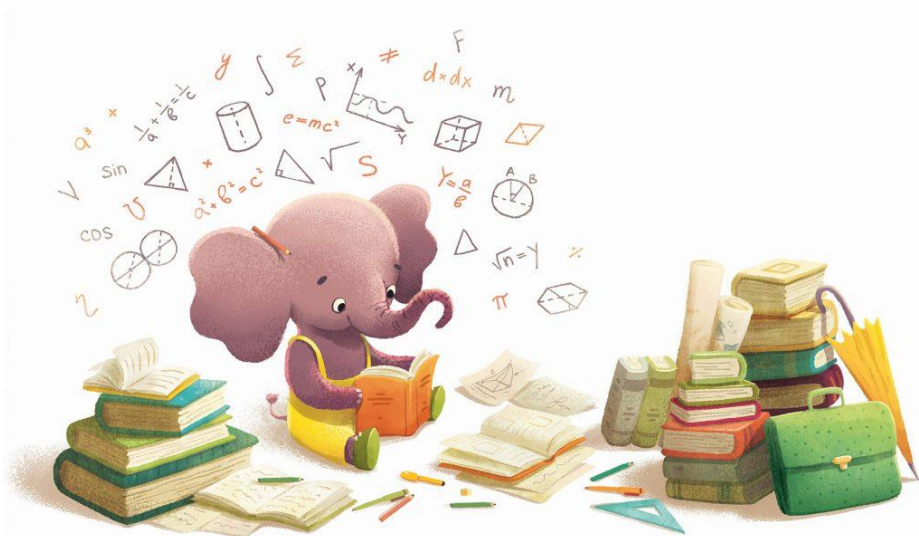
3.2. Funkcije ilustracije u slikovnici

Kako smo već mogli ustanoviti, ilustracije obavljaju različite funkcije koje imaju značajan utjecaj na doživljaj i razumijevanje priče. Stoga, one mogu obavljati jednu ili više od sljedećih funkcija. Uspostavljaju okruženje tj., utvrđuju lokaciju, vrijeme i prostor priče. U književnosti, često se koriste različiti stilistički elementi kako bi se stvorio određen ugođaj i definirala lokacija događaja. U slikovnicama, ova vizualna sredstva oživljavaju kroz ilustracije. Nadalje, ilustracije pomažu u definiranju i razvijanju likova. Upravo zbog svog kratkog formata, ilustracije u slikovnicama pružaju mladim čitateljima uvid da vizualno dožive i razumiju likove, njihove reakcije i interakcije s okolinom. Isto tako, kratkoća teksta često ograničava i razvoj radnje priče. Stoga, radnja je često proširena putem ilustracija koje nadopunjavaju tekstualni sadržaj davajući kontekst kroz detalje i vizualne elemente. Ilustracije često pružaju i drugačiji pogled na priču u odnosu na tekst, primjerice one mogu istaknuti određene elemente priče ili likova koji se ne spominju u tekstu. Takva se kontradiktornost između ilustracija i teksta može koristiti za stvaranje iznenađenja ili za pobuđivanje mašte čitatelja. Osim što proširuju tekstualni sadržaj, ilustracije ga i ojačavaju. Kontekst ovoga jest da ilustracije ponavljaju izrečeno kako bi dodatno naglasile ključne pojmove i situacije, omogućavajući tako čitateljima da bolje razumiju i upamte informacije. U slikovnicama bez riječi, ilustracije imaju ključnu ulogu jer nose cijelu priču, prenoseći emocionalnu dubinu, stvarajući atmosferu i prezentirajući različite elemente radnje. Bez potpore teksta, ilustracije moraju biti izuzetno dojmljive i jasne kako bi samostalno prenijele poruku priče. [12]

3.3. Utjecaj ilustracija u slikovnicama na djecu

Djeca, kao i odrasli, često biraju slikovnice na temelju njihovih ilustracija. To je posebno istinito za predškolsku djecu koja još nisu razvila vještinu čitanja. Ilustracije u slikovnicama pružaju djetetu uvid u samu priču, njezinu temu i način na koji se tekst razvija. One igraju ključnu ulogu u poticanju djece na čitanje te im pomažu da bolje razumiju i povežu se s pričom. Stoga se preporučuje da se u dječjim knjigama više pažnje posveti ukrasima i ilustracijama nego samom tekstu. „Kad su u pitanju ilustracije za djecu predškolske i rane školske dobi, preporučljivo je da one budu inspirativne, da obogate doživljaj priče i potaknu imaginaciju i stvaralaštvo, te da u djetetu razvijaju osjećaj za likovno lijepo.“ [8] [13]

Isto tako, ilustracije s manje detalja prikladnije su za mlađu djecu kako bi se usredotočili na bitne elemente priče (Slika 6.). S druge strane, za djecu starije dobi prednost se daje bogatijim i složenijim ilustracijama koje im omogućavaju da se povežu s pričom na dubljoj razini (Slika 7.). Ilustracije u dječjim knjigama trebaju biti razumljive, jednostavne i nestereotipne. Jednostavnije ilustracije imaju tendenciju da budu preglednije i lakše razumljive za najmlađe čitatelje. Time se potiče njihova koncentracija i razumijevanje priče. Nedovršene ilustracije pružaju mogućnost djetetu da samo stvara sliku o sadržaju i likovima u slikovnicama, potičući time njihovu kreativnost i interpretaciju. [1] [9]

Slika 6. Ilustracija s manje detalja za mlađu djecu iz slikovnice Barnabe

Slika 7. Ilustracija s više detalja za stariju djecu iz slikovnice To be like a Tiger

Nakon što smo ustanovili kakve su ilustracije najpogodnije za djecu i njihovu određenu dob, dotaći ćemo se njihovog pozitivnog utjecaja na razvoj djeteta. Ilustracije imaju moć stvaranja prvog dojma kod djeteta, potičući njihovu znatiželju i interes za samu knjigu. Samim time, djeca razvijaju svoj umjetnički ukus koji ovisi o okruženju u kojem dijete raste i o pažnji koja mu se posvećuje. Usko povezano s ovim jest i činjenica da su ilustracije dobar alat za poticanje dječje kreativnosti. Susretanje djeteta s različitim stilovima ilustracija u slikovnicama motivira dijete na crtanje te pobuđuje maštu. Ilustracije u slikovnicama postaju izvor inspiracije za stvaranje vlastitih likova, svjetova i priča, potičući dječju kreativnost na jedinstven način. Isto tako, ilustracije potiču djecu na interaktivno čitanje što pridonosi aktiviranju kognitivnih procesa kod djeteta poput koncentracije, razmišljanja i pamćenja. Također, one pružaju izvrsne mogućnosti za razvoj dječjeg govora i pismenosti. Djeca, kombinacijom ilustracija i teksta, opisivanjem različitih emocionalnih stanja, sastavljanjem jednostavnijih rečenica i postavljanjem različitih pitanja proširuju vlastiti vokabular. [8] [12] [13]

4. TIPOGRAFIJA

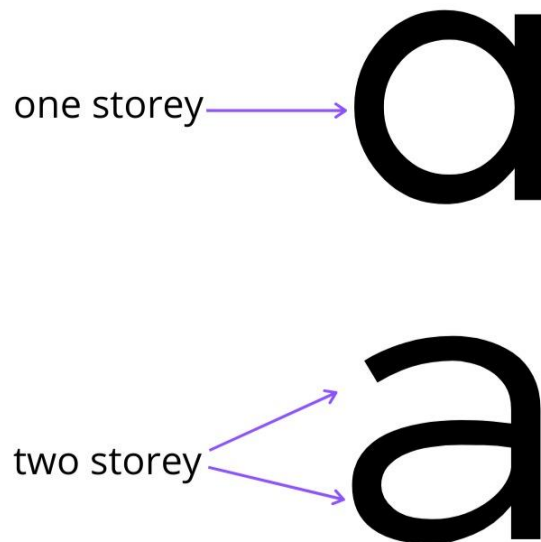
Tipografija je umjetnost dizajniranja slova, riječi i rečenica s ciljem stvaranja vizualno privlačnog i funkcionalnog dizajna. Ona uključuje odabir različitih fontova, veličinu slova, određivanje dužine linije teksta, postizanje pravilnog razmaka između redova, razmaka između grupa slova i parova slova. Upravo odabirom fonta, veličine slova i stilova, tipografija može utjecati na našu percepciju i interpretaciju teksta. Primjer možemo uočiti u stripovima čija nam tipografija svojim rezom, veličinom, bojom i stilovima slova daje mogućnost da „čujemo očima“ (Slika 8.). Tipografija je jedan od ključnih aspekata dizajna vizualne komunikacije i ima značajnu ulogu u prenošenju informacija. [9] [14]

Slika 8. Primjer kako tipografija daje mogućnost da „čujemo očima“ iz stripa Garfield

Isto tako, u kontekstu dizajna slikovnice, tipografija ima izuzetno važnu ulogu u stvaranju cjelokupnog vizualnog dojma. Ona ima sposobnost da obogati priču, naglasi određene dijelove i time poboljša čitateljsko iskustvo. Iako mnogi od nas smatraju da je čitanje jednostavno i nezahtjevno, ovakva vještina zahtjeva dugogodišnju praksu. Slikovnice su knjige namijenjene za čitače početnike, stoga je ključno pridati pažnju na odabir i dizajn tipografije. Ključan element tipografije jest čitkost. Čitkost se odnosi na brzo, lako i ispravno prepoznavanje oblika slova i riječi. Stoga, učinkovita tipografija je čitljiva i jednostavna za korištenje. No, kako znati koja je tipografija učinkovitija te koju vrstu fonta odabrati kada je riječ o početnim čitačima? [14] [15] [16]

Kroz godine, učitelji su imali snažna mišljenja o fontovima u dječjim knjigama. Naime, vjerovali su da su sans-serifni fontovi prikladniji za djecu koja tek počinju čitati. Smatrali su da su takvi fontovi jednostavniji i da bolje odražavaju oblike slova s kojima se djeca upoznaju pri učenju pisanja. Ipak, djeca se danas od rane dobi susreću s raznim grafičkim prikazima, televizijskim reklamama i ostalim medijima koji sadrže različite oblike tipografije. Kao rezultat toga, djeca se sve više adaptiraju i imaju manje koristi od harmonizacije između vlastitog rukopisa i fontova koje čitaju. Međutim, istraživanja su pokazala da neka djeca osjećaju veću povezanost s "jednokatnim" slovima „a“ i „g“ koja se nalaze u sans-serifnim fontovima, te ih doživljavaju kao lakša i prijateljska u usporedbi s "dvokatnim" slovima „a“ i „g“. Ovdje je riječ o dječjim oblicima slova (*infant characters*) koji se karakteriziraju oblim i zakrivljenim linijama i smatraju se pristupačnijim (Slika 9.). Iako ovo ne utječe na njihovu sposobnost čitanja serifnog fonta, ipak može imati utjecaj na njihovu motivaciju. [15] [17] [18]

Slika 9. Primjer dječjih oblika slova (*infant characters*)

Osim toga, tipografija s povećanom visinom slova olakšava čitanje u usporedbi s onom čija je visina manja. Važno je voditi računa o tome da stranica nije pretrpana tekstom, posebno kada je riječ o mladim čitateljima. Gusti blokovi teksta mogu izazvati osjećaj preopterećenosti i imati zastrašujući učinak. Umjesto toga, preporučljivo je imati manje teksta veličine između 14 i 24 tipografske točke, dok bi razmak između redaka trebao biti između 5 i 6 tipografskih točaka. To će omogućiti mladim čitateljima da se lakše fokusiraju i bolje prate sadržaj priče. S druge strane, tipografija naslova otvara prostor za veću kreativnost u izboru stila, boje i rasporeda. Kroz ukrasne fontove, raznolike boje i dinamiku mogu se stvoriti privlačni i zabavni elementi za mlade čitatelje. [19]

5. GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ

Svima nam je poznato da je čovjek društveno biće, a temeljna karakteristika naše društvenosti leži u sposobnosti komunikacije. Međutim, nijedan oblik komunikacije nije toliko bitan kao govor. On nam omogućava prenošenje znanja, razmjenu važnih informacija te služi za izgradnju odnosa. Važnost govora uočavamo u svakodnevnim situacijama i teško je zamisliti bilo koju situaciju u kojoj on nije prisutan. Ipak, govor sam po sebi ne može postojati bez jezika. Jezik osigurava temelje za govor, dok govor omogućava praktičnu primjenu jezika u stvarnom svijetu, čime oni zapravo čine recipročnu vezu. Jezik je apstraktan sistem koji obuhvaća značenje, strukturu i oblike riječi tj. jednostavnije rečeno, gramatiku. [20] [21] [22]

Kako već znamo, gramatika je skup pravila koja se bavi osnovnim principima jezičnog funkcioniranja, a glavna zadaća joj je proučavanje jezičnih struktura i oblika. Za potrebe ovog rada uzet ćemo užu podjelu gramatike, odnosno morfosintaksu. Naime, morfosintaksa obuhvaća proučavanje morfologije i sintakse jezika. Morfologija se bavi proučavanjem oblika riječi uključujući zamjenice, glagole, prijedloge i druge, te njihovim ustrojstvom, dok sintaksa obuhvaća organizaciju riječi u rečenici i njihov međusobni odnos. Ovladavanje ovakvom vrstom gramatike složen je i dugotrajan proces koji

započinje u ranoj dobi. Međutim, potpuno razumijevanje i primjena hrvatske morfosintakse često se javlja tek u kasnijim godinama jezičnog usvajanja. [23] [24]

Prilikom odrastanja, dijete se susreće s brojnim izazovima u svojem razvoju, od prvih koraka, usvajanja motoričkih vještina pa sve do razumijevanja kompleksnih koncepata. Uz navedena obilježja odrastanja, govorno-jezični razvoj predstavlja ključnu komponentu njegova napretka. Naime, pomoću govora i jezika, ono može izraziti svoje potrebe i osjećaje, stjecati znanje i uspostaviti kvalitetne socijalne interakcije. Kako bi dijete uspješno svladalo vještinu govora, postoje važni preduvjeti koji mu pružaju podršku u tom procesu. Svakako to uključuje razvijene govorne organe, motoričke i kognitivne sposobnosti, određen stupanj intelektualnog razvoja te poticajno okruženje. U ovom procesu, obitelj ima izuzetno važnu ulogu kao prvo okruženje s kojim se dijete susreće. Dijete prolazi kroz različite faze govora, koje počinju od prvog plača kao prvog oblika komunikacije, pa sve do razvoja i upotrebe složenijih rečenica. Tako djetetov jezično-govorni razvoj započinje s predgovornim razdobljem koji se proteže od rođenja do 9. mjeseca. U prvim mjesecima ovog razdoblja, dijete koristi plač kao glavni indikator komunikacije, izražavajući svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo. Drugi period predgovornog razdoblja obilježava brbljanje, ponavljanje slogova poput *baba* ili *dada* te često razgovara s igračkama. Govorno razdoblje započinje s pojavom prve riječi sa značenjem što se najčešće događa u periodu između 9. i 15. mjeseca, a nakon toga slijedi period sporog usvajanja novih riječi. Do druge godine života, dijete slaže prve rečenice, a nakon toga dolazi do širenja rječnika, korištenja kompleksnijih izraza te se pojavljuje i telegrafski govor (izostavljanje određenih riječi, neslaganje u rodu, broju i padežu i sl.). U dobi od tri godine, dijete već usvaja osnovnu strukturu i rječnik materinskog jezika. Od 5. do 6. godine, dijete pokazuje značajan napredak u jezičnom razvoju. Tijekom tog vremena, ono usvaja sve vrste rečenica i njegov govor postaje sve precizniji i gramatički točan (Slika 10.). [20] [21] [22]

Slika 10. Govorno-jezični razvoj djeteta

5.1. Razvojni jezični poremećaj

Razvojni jezični poremećaj (RPJ), također poznat i kao razvojna disfazija, predstavlja poremećaj u usvajanju i razvoju jezika i govora čiji uzroci još nisu poznati. Ovakvi poremećaji očituju se kod djece kroz zaostatak u jezičnom razvoju u odnosu na njihovu kronološku dob. Posebno se ističe nepravilna upotreba gramatičkih pravila, posebno u području morfosintakse. Iako je uzrok pojave razvojnog jezičnog poremećaja i dalje nepoznat, ipak postoji nekoliko različitih teorija njegove pojave. Tako jedna teorija ističe slabu funkciju radnog pamćenja tj. težu obradu zvukova i njihovu pohranu u kratkoročnom pamćenju. Sljedeća teorija ukazuje na teškoće u praćenju brze izmjene zvukovnih sekvenci, poput izmjene visokog i niskog tona. Sporije sekvencioniranje zvučnih podražaja može imati negativan utjecaj na njihovu percepciju govora, jer im otežava razumijevanje i obradu zvučnih informacija. Nadalje, kao još jedan uzrok smatra se i nedostatak u slušnoj percepciji i artikulaciji glasova. Svi ovi faktori mogu

doprinijeti pojavi razvojnog jezičnog poremećaja kod djece. Prvi znakovi ovakvog poremećaja dolaze u obliku zakašnjele pojave prve riječi i prve rečenice kod djeteta, pri čemu je rečenica, kada se pojavi, agramatična. U hrvatskom jeziku, djeca koja se suočavaju s razvojnim jezičnim poremećajem (RJP) nailaze na izazove u usvajanju gramatičkih pravila. Često izostavljaju određene oblike riječi poput glagola, zamjenica i prijedloga, griješe u korištenju padeža i susreću se s poteškoćama u konjugaciji i deklinaciji. Osim izazova vezanih uz jezične oblike i strukturu rečenica, njihov vokabular je ograničeniji u usporedbi s djecom urednog jezičnog razvoja. [24] [25] [26]

U ovom radu, naglasak ćemo staviti na uporabu prijedloga u hrvatskom jeziku kod djece s razvojnim jezičnim poremećajem. Analizirat ćemo različite aspekte problema, uključujući tipične pogreške koje se javljaju kod djece s RJP-om u vezi s prijedlozima.

5.2. Uporaba prijedloga kod djece s razvojnim jezičnim poremećajem

Prijedlozi su važna kategorija riječi koja nam pomaže izraziti prostorne, vremenske i logičke odnose unutar rečenice. U hrvatskom jeziku, oni su često korišteni i igraju značajnu ulogu u jezičnom izražavanju. Zanimljiva je činjenica da je prijedlog *u* zapravo treća najčešće korištena riječ u hrvatskom jeziku, dok se ostali prijedlozi nalaze među prvih sto riječi po učestalosti. Prema strukturi rečenice, uobičajeno je da prijedlozi prethode imenicama koje mogu biti izražene u odgovarajućem padežu. Osim poznavanja samih prijedloga, njihova učinkovita upotreba zahtjeva i funkcionalnu primjenu koja je povezana s razvojem kognitivnih sposobnosti. Takvi procesi obuhvaćaju razumijevanje prostornih relacija, konceptualizaciju količine i veličine te drugih aspekata. Upravo zbog ovakvih zahtjevnijih kriterija, prijedlozi se često usvajaju kasnije u odnosu na druge vrste riječi. Ranija istraživanja prošloga stoljeća ustanovila su da se prijedlozi u govoru pojavljuju određenim redoslijedom. Tako se u hrvatskom jeziku najčešće prvo usvajaju prostorni prijedlozi (*u, na, iznad, ispod...*), nakon njih dolaze vremenski prijedlozi (*prije, poslije, tijekom...*), a na posljatku i ostali.

U ranoj fazi svog razvoja, djeca postupno stječu sposobnost razumijevanja prostornih odnosa. Kada dijete razvija svoj govor, koristi ono što je razumjelo na spoznajnoj razini kao temelj za svoje izražavanje. Prva stvar koju dijete izražava u svom govoru su situacije koje može razumjeti i koje su mu poznate. Sve dok ne usvoji određene koncepte o objektima, dijete još nije u potpunosti svjesno prostornih odnosa koji ga okružuju. Upravo zato, djeca prvo uče jednostavne topološke odnose što uključuje brzo usvajanje prijedloga *u*, *na* i *ispod*. Postoji pretpostavka da dijete povezuje prijedlog *u* s nekim sadržajem koji je smješten unutar određenog prostora, prijedlog *na* s nekom vrstom podloge na kojoj se nešto nalazi, dok prijedlog *ispod* implicira da je nešto smješteno ispod određene razine ili površine. Zbog zahtjevnijeg shvaćanja prijedloga, djeca s razvojnim jezičnim poremećajem često koriste zamjenske izraze umjesto prijedloga kada izražavaju prostorne odnose. Takvi zamjenski oblici mogu biti prilozni, prijedloške skupine ili drugi prijedlozi. Tako primjerice umjesto prijedloga *u* koriste izraz *unutra*, umjesto *na* koriste *gore*, umjesto *pored* mogu koristiti izraz *sa strane* te umjesto *između* koriste izraz *u sredini*. Isto tako, djeca s RJP-om imaju teškoća u razlikovanju između lokacijskog (mjesto) i smjernog (pravac) značenja prijedloga. Umjesto da jasno razlikuju ova dva značenja, ona koriste prijedlog zajedno s imenicom u lokativu kako bi izrazila i lokacijsko i smjerno značenje istovremeno. Na primjer, umjesto rečenice "*Idemo u park.*" (što označava samo mjesto), oni bi mogli reći "*Idemo u parku.*" (koristeći prijedlog *u* i imenicu *park* u lokativu), što bi značilo i mjesto i smjer kretanja prema tom mjestu. Djeca s razvojnim jezičnim poremećajem mogu imati izazove u uporabi prijedloga, ali uz pravilnu podršku i terapiju, moguće je raditi na poboljšanju njihove sposobnosti izražavanja prostornih odnosa. [26] [27]

5.3. Prevencije razvojno jezičnog poremećaja

Prethodno smo spomenuli kako je za rad na razvoju jezičnog govora važno da dijete ima dobru i poticajnu okolinu. Stoga je ključno da mu roditelji, odgajatelji i druge osobe iz njegova okruženja osiguraju pozitivno i stimulirajuće okruženje te tako spriječe mogući razvoj govornih poremećaja. U slučaju da dijete razvije govorne poremećaje, logopedska terapija igra ključnu ulogu u njihovom tretmanu

i prevladavanju. Logopedi su stručnjaci specijalizirani za dijagnosticiranje i terapiju jezičnih poremećaja. Njihova stručnost temelji se na dobroj dijagnostici, koja predstavlja osnovu njihovog rada. Upravo dijagnostika označava i početak logopedске terapije. Nakon postavljene dijagnoze određuju se ciljevi koji se žele postići, a oni se postižu određenim metodama tj. aktivnostima koje logoped primjenjuje za svako pojedino dijete. Takve aktivnosti uključuju određene potrebne materijale koji olakšavaju provedbu same terapije. Sami način provođenja logopedске terapije dijeli se na dva modela – izravnu i neizravnu terapiju. Izravna terapija jest ona gdje logoped radi samostalno s djetetom, bez uključivanja drugih osoba poput suradnika ili roditelja. S druge strane, neizravna terapija odvija se u djetetovom prirodnom okruženju uz pomoć roditelja koji su vođeni stručnjacima. Vrlo važan segment terapije jest njegova učestalost odnosno, duljina jednog terapijskog sata i tjedni intenzitet održavanja terapije. [26] [28]

Iako tehnološki uređaji mogu pružiti određene edukativne sadržaje, važno je da se koriste s umjerenosti i uravnoteženo. No, važno je shvatiti da oni ne mogu u potpunosti zamijeniti stvarna iskustva koja su ključna za cjelokupan razvoj djeteta. Dakako, ovdje posebno ističemo jezično govorni razvoj kojemu je potrebno ljudsko okruženje kako bi se pravilno razvijao. Tako, osim logopedске terapije, postoji i određeni niz drugih aktivnosti koje pomažu u ovakvim radnjama. To uključuje poticanje razgovora, pjevanje pjesama, igranje igara, izvođenje različitih zvučnih aktivnosti, sudjelovanje u grupnim aktivnostima s vršnjacima te čitanje knjiga. [20] [21]

6. INTERAKTIVNA SLIKOVNICA

Prethodno poglavlje završili smo s upoznavanjem raznih načina rada na razvoju govora kod djeteta. Posebno ćemo istaknuti dječju igru koja je izuzetno bitna za razvoj djeteta i formiranje njegove ličnosti. Osim što izaziva osjećaje sreće i pruža zadovoljstvo, dječja igra potiče razvoj motoričkih vještina, kognitivnih sposobnosti, socijalne interakcije i emocionalne inteligencije kod

djeteta. Igra im omogućuje da steknu nove vještine poput rješavanja problema, logičkog razmišljanja i kreativnosti. Kroz igru, dijete uči istraživati svijet oko sebe. S obzirom na navedeno, dječja igra ima sposobnost poticanja dječjeg učenja uz bitne elemente kao što su interaktivnost i zabava. Ovakva kombinacija omogućuje prirodan i nenametljiv način stjecanja novih znanja i vještina. Tako se odabirom odgovarajućih jezičnih igara može potaknuti jezično-govorni napredak djeteta. To su igre koje se temelje na jeziku kao ključnom elementu izražavanja u svim njegovim oblicima i izvedbama. [29]

Isto tako, u prethodnom poglavlju dotaknuli smo se knjiga kao bitnog sredstva za razvoj jezičnih vještina. Dječja knjiga tj., slikovnica nudi brojne mogućnosti za raznolike igre i aktivnosti s djecom. Takve interakcije mogu uključivati oponašanje likova iz slikovnica, korištenje lutaka kako bi se priča oživjela tijekom čitanja, ili čak slobodno izmišljanje vlastite priče uz slikovnice bez teksta. Primjećujemo da različiti oblici slikovnica nude bogate mogućnosti za interakciju, čak i slikovnice koje ne posjeduju specifične interaktivne komponente. Stoga, možemo zaključiti kako je savršen spoj igre i svladavanja jezičnih vještina upravo interaktivna slikovnica. [1] [5]

Interaktivna slikovnica je specifična vrsta dječje knjige koja zahtijeva aktivno sudjelovanje čitatelja kako bi se potpuno doživjela. Ovakva slikovnica često obuhvaća različite privlačne značajke poput preklopa koji se podižu na stranicama, raznolikih tekstura koje se mogu opipati, interaktivnih tipki i drugih sličnih elemenata. Osim funkcija koje se tiču unutarnjeg sadržaja, interaktivna slikovnica može poprimiti oblik povezan s temom koju prikazuje. Primjerice, slikovnica o autima ima oblik samog auta s uključenim kotačima i detaljima. Tako, granica između knjige i igračke sve više blijedi. Od preklopa koji skrivaju određene elemente pa sve do raznih tekstura koji se mogu opipati, interaktivne slikovnice možemo podijeliti prema određenim vrstama. Neke od njih su pop-up knjige karakteristične po svojim trodimenzionalnim elementima koji iskaču prilikom otvaranja stranice, knjige sa skrivenim elementima koje kamufliraju određene dijelove i potiču čitatelja da ih pronalazi. Nadalje, imamo knjige s

različitim teksturama, bojanke i volvele koje sadrže pomične dijelove poput kotača. [9] [30] [31]

Ipak, budući da većina interaktivnih knjiga obuhvaća više različitih vrsta interaktivnih elemenata, radije ćemo ih razvrstati prema različitim razinama prisutnosti interaktivnih komponenti. S obzirom na to, dijelimo ih kao tiskana slikovnica bez interaktivnih sastavnica, tiskana slikovnica s interaktivnim sastavnicama, proširena tiskana slikovnica s interaktivnim sastavnicama te digitalna slikovnica s interaktivnim sastavnicama. [5]

1. Tiskana slikovnica bez interaktivnih sastavnica može biti s tekстом ili bez njega, ali ne uključuje interaktivne elemente. Već smo spomenuli kako slikovnica ne mora imati interaktivne elemente kako bi potaknula interakciju čitatelja, nego je potrebna samo kreativnost i malo mašte.
2. Tiskana slikovnica s interaktivnim sastavnicama sadrži interaktivne elemente poput preklopa, raznih prozorčića ili rupica na stranicama. U ovom slučaju, interaktivni elementi su neodvojivi dio priče i ona se ne može pratiti bez njih. Oni potiču čitatelje da sudjeluju na različite načine, angažirajući ih u iskustvu čitanja na interaktivan i uzbudljiv način.
3. Proširena tiskana slikovnica s interaktivnim sastavnicama proširuje se pomoću vizualnih i zvučnih elemenata. Za razliku od klasičnih slikovnica s interaktivnim elementima, ovdje se interaktivni elementi mogu, ali i ne moraju koristiti tijekom čitanja priče. Ovakve slikovnice često sadrže i dodatne dijelove, poput slagalica, koje se mogu koristiti i nezavisno od same priče. Tako ponovno dolazi do sinergije između igrčke i knjige.
4. Digitalna slikovnica s interaktivnim sastavnicama predstavlja suvremenu i naprednu formu interaktivne slikovnice. Ova vrsta slikovnice obuhvaća animacije, 3D grafike, zvukove i mogućnost prilagodbe teksta, pružajući bogato iskustvo čitanja na različitim digitalnim medijima.

Unatoč tome što manipulativni elementi u slikovnicama olakšavaju razumijevanje priče i učenje kroz razna osjetila, ipak postoji opravdana zabrinutost da takve značajke mogu odvratiti pažnju djeteta. Stoga, ako djeca usmjere veću pažnju na te karakteristike umjesto na same informacije koje se prezentiraju, njihovo učenje tih informacija može biti ugroženo. Naime, ovakve slikovnice uključuju raznolike sadržaje i povezuju razna osjetila, stvarajući tako sinesteziju. Prilikom interakcije s ovakvim knjigama, djeca koriste različite fizičke, kognitivne i perceptivne vještine, što istovremeno može biti izazovno i nadahnjujuće. No, u ovom slučaju, manje je više. Stoga, interaktivne knjige i dalje imaju značajan pozitivan utjecaj na dijete i njegov razvoj, ali trebaju biti pažljivo osmišljene. Umjesto da zatrpavaju stranice raznim elementima, interaktivne sastavnice trebaju se pažljivo odabrati kako bi istaknule informacije koje su korisne i relevantne za dijete. Na taj način, djeca mogu usredotočiti svoju pažnju na bitne aspekte priče ili koncepte koje trebaju naučiti, stvarajući tako dublje razumijevanje i povezivanje s knjigom. [30] [31]

7. ANALIZA DJEČJIH SLIKOVNICA

Kao što smo već istaknuli, slikovnice su postale neizostavan alat u razvoju vještina i stjecanju znanja kod djece. Stoga je od iznimne važnosti temeljitije istražiti trenutno stanje na tržištu dječjih slikovnica, kako domaćih tako i stranih autora. U ovom kontekstu, usredotočit ćemo se na analizu odabranih slikovnica, pristupajući im iz grafičke perspektive koja obuhvaća kompoziciju, ilustraciju, tipografiju te interaktivne elemente. Nadalje, osim vizualnih komponenata, za potrebe ovog rada osvrnut ćemo se i na edukativne karakteristike koje slikovnice pružaju, posebno u području jezika i govora. Kroz ovakvu analizu, dobit ćemo uvid o aktualnim slikovnicama danas. Ova analiza pomoći će nam razumjeti kako slikovnice doprinose dječjem razvoju te kako se nosimo s izazovima i prilikama koje su pred nama u današnjem svijetu slikovnica.

7.1. Pino serijali slikovnica

Pino serijal slikovnica djelo je poljske autorice i profesorice logopedije Marte Galewske-Kustro namijenjenih za predškolsku djecu. Riječ je o dječaku po imenu Pino koji prolazi uzbudljive avanture i susreće se s raznim životnim situacijama. Tako imamo razne naslove poput *Pino uči govoriti*, *Pino uči pripovijedati*, *Pino kod liječnika* itd. Ova serija slikovnica često istražuje važne teme poput prijateljstva, hrabrosti i prihvaćanja različitosti. Osim toga, Pino slikovnice imaju poseban naglasak na svojoj edukativnoj vrijednosti, pružajući vrijedan doprinos razvoju govora kod djece. Serijal je preveden na hrvatski jezik te je dostupan i na hrvatskom tržištu. [32] [33]

Elementi na stranicama slikovnice dobro su osmišljeni kako bi se priča s lakoćom mogla pratiti. Dizajn stranica je promišljen i uravnotežen, pružajući dovoljno prostora za likove i događaje, bez ikakvog osjećaja pretrpanosti. Ključni elementi istaknuti su posebnim okvirima i prozorima čime se postiže ritam, a čitatelju se tako omogući fokus na bitne detalje. Ilustracijama i tipografijom postiže se harmonija gdje su bitniji likovi i scene naglašeni svojom veličinom. Ilustracije u slikovnicama nastoje prenijeti toplu atmosferu priče obogaćene zanimljivim detaljima prilagođenima djeci. Ipak, detalji u ilustracijama pažljivo su odabrani kako bi potaknuli dječji interes dok im pri tome ne odvlače previše pažnje. Također, izrazi lica i geste likova dočaravaju njihove emocije pružajući tako dodatne informacije čitateljima (Slika 11.). Upravo pomoću ilustracija, djeca se mogu emocionalno povezati s likovima i razumjeti njihove osjećaje.

Slika 11. Prikaz ilustracija u slikovnici Pino kod liječnika

U slikovnicama je korišten serifni font, ali su zadržani dječji oblici slova što se posebno može vidjeti na "jednokatnim" slovima „a“ i „g“ karakterističnima za sans-serifne fontove. Isto tako, pojedini dijelovi teksta naglašeni su verzalima. To su dijelovi teksta napisani u oblačićima ili dijelovi teksta koji daju odgovor na postavljeno pitanje. Verzali imaju specifično slovo „i“ koje nalikuje kurentu slova „i“. Iako su slikovnice namijenjene predškolskoj djeci, ovakva karakteristika može biti zbunjujuća početnim čitačima u razvoju njihove pismenosti. Ipak, tipografija odlikuje prijateljskim i šaljivim karakteristikama te je dovoljno čitka. Stoga možemo reći da je tipografija u Pino slikovnicama primjerena za djecu predškolske dobi (Slika 12.).

Slika 12. Prikaz tipografije u slikovnici uči pripovijedati

Interakcija u slikovnicama Pino bazira se na postavljanju pitanja pri čemu dijete mora dati odgovor (Slika 13.). Interakcija je usko povezana s poticanjem jezično-govornog razvoja. Odgovori na postavljena pitanja najčešće su riječi, rečenice ili određena gramatička pravila koje bi dijete trebalo usvojiti. Samim time, kroz živopisne dijaloge i intrigantne priče, dijete se potiče da aktivno sudjeluje u procesu učenja.

Slika 13. Prikaz interakcije u slikovnici Pino sastavlja rečenice

7.2. Pia Mia

Pia Mia slikovnice djelo su hrvatskih autora, magistara logopedije – Maria Dilberovića, Ozane Čipčić, Lucije Kuvačić i Danijele Matulić. Kroz dva nastavka *Pia Mia u parku* i *Pia Mia ima novog prijatelja*, ove slikovnice prate djevojčicu Piu Miu u njezinim svakodnevnim avanturama. Ono po čemu se slikovnica ističe jest spoj klasične slikovnice i virtualne stvarnosti. Dakle, uz fizičku knjigu dolazi besplatna aplikacija dostupna za Android i iOS platforme. Slikovnice su osmišljene za poticanje razvoja motoričkih vještina, poticanje kognitivnog razvoja te poticanje jezično-govornih vještina. [34] [35]

Ilustracije u slikovnicama karakteristične su po svojem plošnom prikazu. Perspektiva unutar ilustracija postiže se slaganjem udaljenijih objekata iza onih bližih, stvarajući tako osjećaj dubine. Međutim, kako bi se postigao uvjerljiviji dojam i kako bi perspektiva bila bliža stvarnom svijetu, važan je odnos svjetla i sjene koji u ovim slikovnicama ostaje suzdržan (Slika 14.).

Slika 14. Prikaz ilustracije u slikovnici *Pia Mia u parku*

Stranice se sastoje od ilustracija i popratnog teksta. Na pojedinim mjestima i stranicama postoje izdvojeni okviri u kojima se nalazi tekst kako bi se istaknuo od pozadine. Iako takvi okviri daju dinamiku samoj slikovnici, čitatelji mogu percipirati tekst unutar okvira kao važniji u odnosu na onaj izvan njih. Sama tipografija sastoji se od sans-serifnog fonta, međutim prisutna su „dvokatna“ slova „a“ i „g“. Iako je riječ o predškolskoj djeci koja većinom ne znaju samostalno čitati već čitaju uz pomoć roditelja, utvrdili smo kako djeca „jednokatna“ slova „a“ i „g“ doživljavaju prijateljskima te ih lakše percipiraju (Slika 15.).

Slika 15. Prikaz tipografije u slikovnici Pia Mia u parku

Kako smo rekli ranije, slikovnica dolazi uz aplikaciju te na taj način savršeno spaja tradicionalni i suvremeni svijet (Slika 16.). Na pojedinim stranicama nalaze se diskretne oznake prema kojima se usmjeri mobilni uređaj, čime se u aplikaciji otvara odgovarajući sadržaj unutar aplikacije. Od virtualne šetnje, pjevanje pjesmica do slaganja kapljica, aplikacija nudi djeci širok spektar interaktivnih mogućnosti. U svijetu u kojem tehnologija igra sve važniju ulogu, ove slikovnice predstavljaju sjajan primjer kako tehnologiju možemo iskoristiti na obogaćivanje tradicionalnog iskustva čitanja i učenja te kako zainteresirati djecu za tiskovni materijal u ovom digitalnom svijetu.

Slika 16. Prikaz korištenja aplikacije za slikovnicu Pia Mia u parku

7.3. Press Here

Press Here interaktivna je slikovnica francuskog autora i umjetnika Hervéa Tullea te je nema na hrvatskom tržištu. Glavna karakteristika ove slikovnice je njezina interaktivnost koja potiče djecu na sudjelovanje u priči putem jednostavnih uputa i ilustracija. Ova slikovnica razlikuje se od većine svojim zanimljivim pristupom. Naime, svaka stranica slikovnice *Press Here* sadrži jednostavne upute za čitatelja čiji se rezultat manifestira okretanjem stranice. Iako je knjiga prije svega zabavna, može imati i edukativne aspekte. Kroz interaktivnost, djeca mogu naučiti o bojama, brojevima, oblicima te uzročno-posljedičnim odnosima. Također, pomoću teksta i uputa potiče se jezični razvoj, pa djeca mogu usvajati nove riječi, fraze i rečenice te razumjeti kako se koristi jezik u komunikaciji. [36] [37]

Slikovnica je izrađena u minimalističkom stilu s jednostavnom bijelom ili crnom pozadinom, obogaćenom različitim brojem krugova u različitim bojama. Ilustracije ne sadrže detalje, a pažnja djeteta postiže se jarkim bojama krugova (Slika 17.). Svaka stranica na prvi pogled izgleda gotovo identično, pri čemu su krugovi na određenim stranicama raspoređeni bez jasne kompozicije dok su pojedine stranice ostale prazne (Slika 18.). No, čitanjem teksta i izvođenjem jednostavnih radnji poput pritiskanja, trljanja ili tapkanja krugova, ilustracije dobivaju smisao.

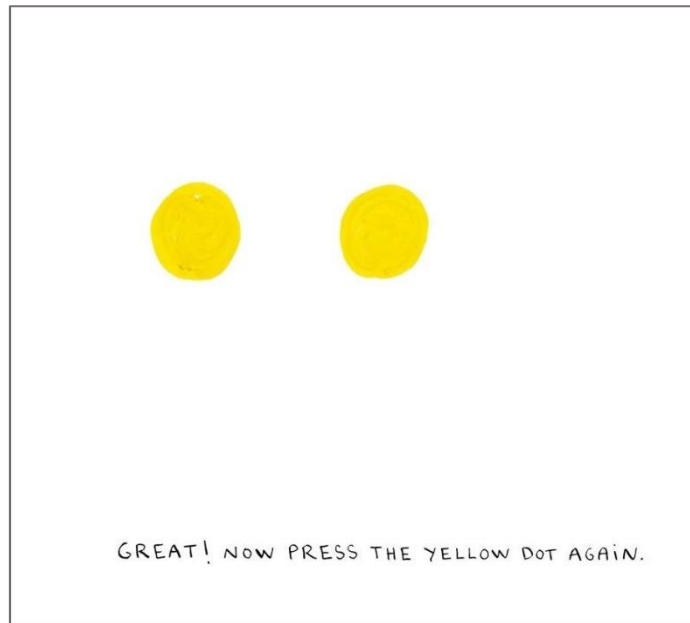

Slika 17. Prikaz ilustracija u slikovnici *Press Here*

Slika 18. Prikaz ilustracija u slikovnici Press Here

Osim jednostavnih, ali istovremeno i neobičnih ilustracija, u slikovnici se također ističe važnost teksta. U skladu s ilustracijama, tipografija također prati minimalistički stil. Tekstualni sadržaj unutar slikovnice smješten je pri dnu svake stranice. Na taj način, ilustracije su istaknute kao glavni fokus, dok tekst zauzima minimalan prostor. Nadalje, cjelokupni tekst oblikovan je u rukopisnom stilu i napisan verzalima (Slika 19.). Iako ovaj koncept daje posebnu autentičnost slikovnici, treba uzeti u obzir da takav tipografski izbor može predstavljati izazov za početne čitače.

Slika 19. Prikaz tipografije u slikovnici Press Here

Osnovna ideja slikovnice leži u njezinoj interaktivnosti. Kako smo ranije spomenuli, čitatelji se potiču kroz slikovnicu da slijede napisane upute te na taj način aktivno sudjeluju u priči. Na svakoj stranici slikovnice nalaze se jednostavne upute poput "Pritisni ovdje jednom" ili "Protresi knjigu". Ono što ovu slikovnicu čini posebnom je da se svaka interakcija koju dijete izvede odmah odražava na sljedećoj stranici (Slika 20.). Tako primjerice protresanje knjige na jednoj stranici može rezultirati raspršivanjem krugova na sljedećim stranicama. Ovakav koncept savršen je primjer izraza „manje je više“ jer nudi minimalistički dizajn koji istovremeno postiže značajan učinak i potiče aktivno sudjelovanje čitatelja. Iako ova slikovnica nije usmjerena isključivo na razvijanje jezičnih sposobnosti, kroz ovu dinamičnu interakciju potiče se kreativnost djeteta, razumijevanje uzročno-posljedičnih odnosa te napredak u motoričkim vještinama.

Slika 20. Prikaz uzroka i posljedice prilikom okretanja stranice u slikovnici Press Here

Kroz temeljitu analizu, istražili smo raznolikost koja postoji na tržištu dječjih slikovnica. Naša analiza obuhvatila je slikovnicu hrvatskih autora, koja je donijela lokalni kulturni kontekst te slikovnicu stranog autora prevedenu na hrvatski jezik, koja je pružila perspektivu s drugih govornih područja. Osim toga, analizirali smo slikovnicu koja nije dostupna na hrvatskom tržištu niti je prilagođena hrvatskom jeziku, čime smo proširili naš uvid u globalnu raznolikost sadržaja. Iako postoji niz kvalitetnih hrvatskih slikovnica, primijetili smo da interaktivne slikovnice koje posebno potiču jezične vještine nisu tako često prisutne. Većina takvih slikovnica često su prijevodi sa stranih tržišta, prilagođeni hrvatskom govornom području. Kroz ovu analizu prepoznali smo različite pristupe ilustracijama, tipografiji te inovativnim načinima interakcije unutar slikovnica. Ova analiza omogućila nam je dublje razumijevanje kako svaka slikovnica pristupa vizualnom i estetskom izričaju. Osim toga, analizom smo prepoznali da te slikovnice često integriraju elemente igre i zabave kako bi potaknule aktivno sudjelovanje djece, a istovremeno razvijale njihove jezične, motoričke i kognitivne sposobnosti.

8. IZRADA INTERAKTIVNE SLIKOVNICE ZA POTICANJE MORFOSINTAKSE

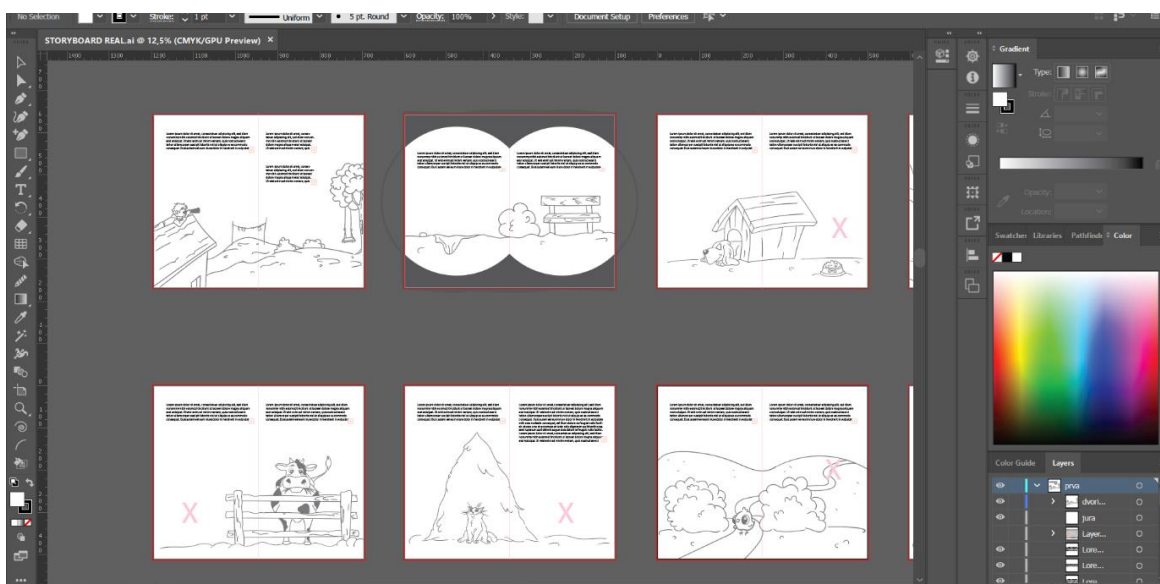
Nakon što smo produbili naše razumijevanje osnovnih komponenti slikovnica te proučili govorno-jezični razvoj djeteta, došli smo do zaključka da je iznimno važno imati pažljivo osmišljene slikovnice koje potiču dječji govorno-jezični razvoj. Analizom različitih slikovnica dobili smo uvid u trenutnu ponudu na tržištu te smo shvatili ključne aspekte stvaranja kvalitetnih slikovnica za djecu predškolske dobi. Kroz ovaj proces, postali smo svjesni koliko su svi elementi slikovnice bitni i kako zajedno doprinose razvoju jezičnih i komunikacijskih vještina kod djece. Uzimajući u obzir teorijski dio ovog rada i znanja koja smo njime stekli, praktični dio rada jest sama izrada interaktivne slikovnice za poticanje morfosintakse. Kao što smo prethodno naglasili, fokus ovog rada bit će nam na poticanju uporabe prostornih prijedloga kod djece predškolske dobi. Praktični dio pažljivo istražuje sve faze oblikovanja dječje knjige uključujući procese razvoja priče, stvaranja ilustracija i interaktivnih elemenata te odabira tipografije. Nadalje, slijedi usklađivanje svih elemenata kako bi se postigao sveobuhvatan vizualni doživljaj čitatelja.

8.1. Proces izrade interaktivne slikovnice

Kao prvi korak izrade interaktivne slikovnice, bilo je potrebno osmisliti priču i tekst koji su prikladni za predškolsku dob. Radnja priče smještena je na farmi gdje dječak Jura traži svog izgubljenog prijatelja, odnosno malog zeca. Kroz priču, Jura se penje na krov kuće te dvogledom traži zeca i tako susreće različite životinje koje žive na farmi. Ovakva tematika ima svrhu ne samo zabaviti mlade čitatelje, već potaknuti njihovu maštu i interakciju s pričom i likovima. Na samom kraju priče, otkriva se gdje je zeko zapravo otišao, pružajući čitateljima zaključak i osjećaj ispunjenja. Također, ovim se postiže dublja povezanost s čitateljima, potiče se razmišljanje te razvijanje vještina zaključivanja i promatranja, što rezultira obogaćenim čitateljskim iskustvom. S obzirom na to da je cijela radnja o traganju male životinje, slikovnica je dobila prikladan naslov *Velika potraga*.

Kako bismo dodatno istaknuli važnost poticanja govorno-jezičnog razvoja kod djece, važno je istaknuti kako je cijela priča pisana u rimi poput pjesmice. Naime, rima igra ključnu ulogu u ranom govorno-jezičnom razvoju. Ona potiče širenje vokabulara, razumijevanje morfologije i sintakse jezika te fonološku svjesnost, odnosno razumijevanje strukture riječi. Djeca koja su izložena tekstovima s rimom već u ranoj dobi pokazuju napredak u jezičnim vještinama, obogaćuju vokabular i postižu bolje rezultate pri učenju čitanja i pisanja kada krenu u školu. Osim utjecaja na jezični razvoj, rima pridonosi lakšem i zabavnijem učenju i usvajanju gradiva te potiče kreativnost. [38] [39]

Nakon osmišljavanja teksta slijedila je izrada *storyboarda* (Slika 21.). Ovaj korak podrazumijeva kreiranje pojedinih scena u obliku skica kako bismo bolje vizualizirali tijek priče. Završetkom *storyboarda* započinje izrada samih ilustracija. Ilustracije odišu jednostavnošću s malo detalja kako bi se naglasak i dalje zadržao na poticanju uporabe prostornih prijedloga (Slika 22.). Ilustracije su definirane linijskim konturama kako bi definirale i dijelile pojedine oblike. Ipak, konture su isprekidane kako bi stvorile dinamiku i dale prijateljski izgled ilustracijama. U slikovnici prevladavaju zelena i plava boja koje odgovaraju bojama prirode tj., bojama farme. Također, ovakav izbor boja stvara umirujuću i prijateljsku atmosferu, potičući tople emocije kod čitatelja (Slika 23.).

Slika 21. Kreiranje storyboarda za slikovnicu *Velika potraga*

Slika 22. Primjeri gotovih ilustracija za slikovnicu Velika potraga

Slika 23. Dizajn naslovnice slikovnice Velika potraga

Tipografija u slikovnici prilagođena je djeci predškolske dobi. Kako smo već rekli, tipografija za početne čitače mora biti čitka, prijateljska te sadržavati dječje oblike slova (*infant characters*). Ovdje se daje naglasak na „jednokatnim“ slovima „a“ i „g“ koja se preporučuju za predškolsku djecu. Gusti blokovi teksta trebaju se izbjegavati, a veličina fonta varirati od 14 do 24 tipografske točke. Upravo ovakve karakteristike sadržane su u izabranoj tipografiji za slikovnicu *Velika potraga*. Isto tako, tipografija je usklađena s ilustracijama te zajedno čine harmoničnu cjelinu.

Interaktivan sadržaj u slikovnici sastoji se od postavljanja pitanja i interaktivnih preklopa na pojedinim mjestima. Konkretno, tekst sadrži različita lokacijska pitanja kao što su "Gdje on stoji?" i "Gdje one lete?". Ova pitanja potiču djecu da koriste prostorne prijedloge *u, na, ispod, pokraj, iza, ispred, između i iznad*. Djeca moraju odgovarati na pitanja i pomoću preklopa otkrivati gdje se koja životinja nalazi (Slika 24. i 25.). Također, otvaranjem preklopa, djeca aktivno sudjeluju u potrazi za zekom. Ova kombinacija interakcije omogućava djeci da ne prate priču samo pasivno, već da se potpuno uključe u nju. Kroz ovakav koncept, djeca uče upotrebljavati prostorne prijedloge na zabavan način, istovremeno razvijajući svoje kognitivne sposobnosti.

Slika 24. Prikaz zatvorenih preklopa u slikovnici Velika potraga

Slika 25. Prikaz otvorenih preklopa u slikovnici Velika potraga

9. ISTRAŽIVANJE I METODOLOGIJA

Nakon izrade prototipa slikovnice dimenzija 20x20 cm, proveli smo istraživanje s djecom predškolske dobi. Odabrana je kvalitativna metoda istraživanja upravo kako bismo dobili bolji uvid u njihove reakcije, interakcije i mišljenja o slikovnici s interaktivnim elementima. Ovim pristupom, također smo imali priliku dublje razumjeti način na koji djeca uspostavljaju vezu s interaktivnim sadržajem te kako ta interakcija utječe na njihovu ukupnu percepciju i angažman učenja. Kao što je ranije istaknuto, slikovnica *Velika potraga* koristi prostorne prijedloge kao značajan element. Samim time, svrha ovog istraživanja bilo je uvidjeti potiče li interaktivna slikovnica upotrebu prostornih prijedloga kod djece predškolske dobi.

Istraživanje je bilo usmjereno na grupu od šestero predškolske djece u dobi od tri do pet godina, sastavljenu od četiri djevojčice i dva dječaka, svi urednog jezičnog razvoja. Svakom djetetu pristupljeno je putem individualnog intervjua. Ovakve pojedinačne interakcije omogućile su nam lakše promatranje njihovih reakcija i ponašanja te bilježenje njihovih odgovora. Istraživanje se sastojalo od tri dijela, u prvom dijelu korišteno je niz različitih ilustracija kako bismo procijenili njihovo početno poznavanje prostornih prijedloga. Djeca su promatranjem ovih ilustracija odgovarala na pitanja poput „Što vidiš na slici?“, „Što radi krokodil?“ i „Gdje se on nalazi?“. Nakon toga, djeci je predstavljena interaktivna slikovnica, nakon čega su im postavljena pitanja koja su se temeljila na njezin sadržaj (Slike 27., 28. i 29.). Ispitali smo ih sjećaju li se gdje su se nalazile različite životinje u slikovnici, što su životinje radile i slično. Pored pitanja koja su se odnosila na prostorne odnose, djecu smo pitali i što im se najviše svidjelo u slikovnici te da nacrtaju najdražeg lika i gdje se on nalazio. Na samom kraju istraživanja, ponovno smo im pokazali niz različitih ilustracija kako bismo procijenili utjecaj interaktivne slikovnice na njihovo učenje i usvajanje prostornih prijedloga. Tijekom svakog intervjua pažljivo smo bilježili geste, izraze lica, komentare i pitanja koja su postavljali tijekom ispitivanja. Ovakav pristup

omogućio nam je dublje razumijevanje utjecaja interaktivne slikovnice na dječje učenje prostornih prijedloga.

Slika 27. Djevojčica s mamom prolazi kroz slikovnicu Velika potraga

Slika 28. Djevojčica istražuje interaktivne elemente u slikovnici Velika potraga

Slika 29. Dječak istražuje interaktivne elemente u slikovnici Velika potraga

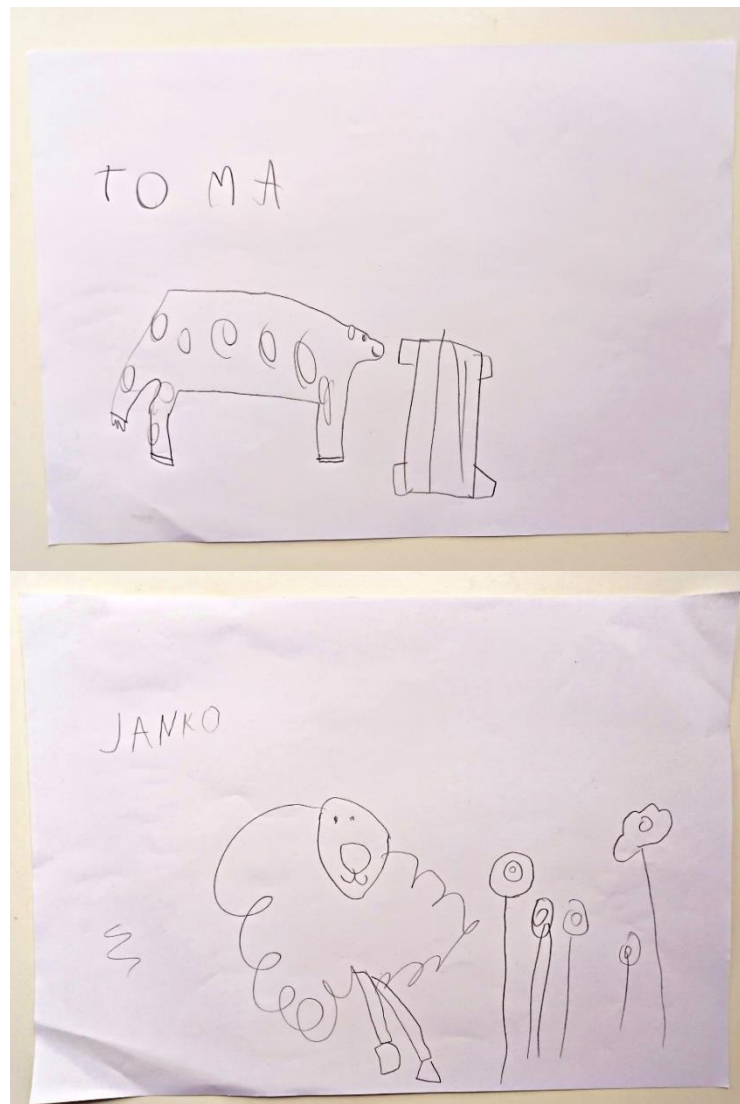
9.1. Rezultati istraživanja

U sklopu istraživanja provedenog s djecom predškolske dobi, analizirana je njihova sposobnost korištenja prostornih prijedloga *u*, *na*, *ispod*, *pokraj*, *iza*, *ispred*, *između* i *iznad* te interakcija s interaktivnom slikovnicom. U ovom dijelu rada, sagledat ćemo rezultate dobivene iz promatranja dječjeg ponašanja i njihove odgovore tijekom istraživanja.

U prvom dijelu istraživanja kod neke djece uočena je sramežljivost što se odražavalo kroz nesigurnost u izražavanju i sudjelovanju. Dok su se neka djeca skrivala iza roditelja, druga su se aktivnije uključila u istraživanje. U ovoj fazi, djeca su odgovarala na specifične prijedloge koristeći osnovne izraze kao što je "tu je", kako bi označila različite lokacije. Takvi odgovori češće su se javljali kod trogodišnjaka, nego kod starije djece. No, primijećena je i varijacija u upotrebi prostornih prijedloga među djecom. Jednostavni prijedlozi poput *iza* i *na* bili su lakše razumljivi, dok su složeniji prijedlozi kao što su *iznad* i *između* predstavljali izazov za većinu djece. Također, važno je istaknuti da su djeca na određenim ilustracijama imala na raspolaganju ponuđene odgovore za prostorne prijedloge, što je rezultiralo učinkovitijim odgovorima.

U drugom dijelu istraživanja, fokus se prebacio na čitanje interaktivne slikovnice i postavljanje pitanja temeljenih na njezinom sadržaju. Interakcija s interaktivnim slikovnicama dovela je do brze promjene u ponašanju djece. Sramežljivost je ustupila mjesto ushićenju i aktivnom sudjelovanju u istraživanju. Djeca su pokazivala interes prema preklopima unutar stranica što je poticalo njihovu znatiželju te ih potaknulo na istraživanje i interakciju s pričom. Većina djece odmah je otvarala interaktivne preklope, čak i prije nego što su pročitali tekst priče. Nakon što smo pročitali slikovnicu, vodili smo razgovor s djecom o njezinom sadržaju, potičući ih da podijele svoje dojmove i odgovore na nekoliko pitanja. Kroz ovaj proces, uspješno su zapamtili gdje se koja životinja nalazila u slikovnici koristeći različite prostorne prijedloge. Međutim, i dalje su se suočavali s izazovima kad su se susreli s prijedlozima poput *između*, na što su djeca odgovarala: "Lakše mi je reći u sredini". Nadalje, djeca su podijelila svoje

dojmove o slikovnici ističući kako su im se najviše sviđjeli preklopi na stranicama te ilustracije koje su opisali kao zabavne i smiješne. Kad im je zadan zadatak da nacrtaju svojeg omiljenog lika iz slikovnice i gdje se on nalazio, djeca su uspješno zapamtila i dočarala likove na papiru (Slika 30.).

Slika 30. Crteži krave iza ograde i ovce pokraj ruža petogodišnjih dječaka

U zadnjem dijelu istraživanja nastojali smo utvrditi koliko je interaktivna slikovnica potaknula djecu da koriste prostorne prijedloge za opisivanje lokacije. Rezultati su pokazali da je djeci povećana samouvjerenost u korištenju prostornih prijedloga. Djeca su se češće uspješno izražavala koristeći odgovarajuće prijedloge za označavanje lokacija na slikama. Izrazi poput „tu je“, koji su bili učestali na početku istraživanja, sada su primjetno smanjeni. Isto tako, primijećeno je da su djeca nakon čitanja interaktivne slikovnice bila sposobna brzo korigirati svoje pogrešne odgovore u one ispravne (npr. *pokraj* brzo je ispravljeno u *ispred*). Ipak, djeca su i dalje imala poteškoća s preciznim korištenjem složenijih prijedloga *između* i *iznad*.

9.2. Diskusija

Dobiveni rezultati ukazuju da su djeca pokazala bolje razumijevanje i upotrebu prostornih prijedloga nakon korištenja interaktivnih slikovnica. Ovaj rezultat upućuje na to da su interaktivne metode korisne za poticanje razvoja različitih kognitivnih sposobnosti kod djece predškolske dobi. Konkretno u provedenom istraživanju, djeca su nakon čitanja interaktivnih slikovnica pokazala bolju upotrebu i razumijevanje prostornih prijedloga *u*, *na*, *ispod*, *pokraj*, *iza*, *ispred*, *između* i *iznad*. Ipak, važno je naglasiti kako su neka djeca i nakon interakcije sa slikovnicom i dalje imala poteškoće u razumijevanju određenih prostornih prijedloga koje su zamjenili s frazom „tu je“. Kako su ovakvi rezultati bili učestaliji kod mlađe djece, ovime zaključujemo da se sposobnost razumijevanja i primjene prostornih prijedloga razvija s dobi. Isto tako, mlađa i starija djeca imala su poteškoće u razumijevanju i upotrebi složenijih prijedloga *između* i *iznad*. Ovakvi prijedlozi spadaju u skupinu složenijih jezičnih konstrukcija koje se često usvajaju tek nakon početka školovanja. Stoga je važno imati realistična očekivanja glede ovih izazova u jezičnom razvoju djece. Ovaj proces predstavlja prirodnu fazu jezičnog napredovanja te prilagodba interaktivnih metoda i strpljenje omogućit će djeci da postupno prevladaju te izazove i unaprijede svoje jezične vještine.

Nadalje, rezultati potvrđuju važnost interaktivnih elemenata u edukativnim materijalima za djecu. Interaktivni elementi, u ovom slučaju preklopi, potaknuli su dječji interes za priču te im omogućili da aktivno sudjeluju u istraživanju i razumijevanju prostornih odnosa unutar slikovnice. Ovakav pristup čini učenje zanimljivijim te potiče dječju kreativnost i angažiranost. Prethodnu izjavu potvrđuju nam pozitivne promjene raspoloženja kod djece nakon doticaja s interaktivnim elementima. Također, sposobnost djece da brzo korigiraju pogreške u uporabi prostornih prijedloga nakon interakcije s interaktivnim elementima, sugerira na njihovu prilagodljivost i osjetljivost na povratne informacije. Ovaj aspekt istraživanja naglašava da su interaktivni elementi ne samo povećali angažman, već i potakli dublje promišljanje i aktivno sudjelovanje djece u istraživanju sadržaja.

Međutim, ovo istraživanje ima i nekoliko ograničenja. Prvo, treba napomenuti da je uzorak djece korišten u istraživanju bio relativno malen. Također, korištena metodologija fokusirala se na promatranje ponašanja djece, što može ograničiti dublju analizu razloga ponašanja djece. U budućim istraživanjima, raznovrsnost metoda kao što je testiranje moglo bi dodatno obogatiti našu percepciju i omogućiti dublju analizu. U suštini, rezultati istraživanja ukazuju da interaktivne metode, kao što su interaktivne slikovnice, mogu poticati aktivno sudjelovanje i bolje razumijevanje. Edukatori i roditelji mogu koristiti ovakve metode kako bi podržali dječji razvoj i učenje na efikasan način. Kroz kreativne interaktivne sadržaje, djeca se mogu lakše povezati s gradivom te razviti svoje kritičko razmišljanje i vještine rješavanja problema.

10. ZAKLJUČAK

Govorno-jezični razvoj predstavlja ključnu komponentu djetetova napretka u najranijoj dobi. Ovakav razvoj igra veliku ulogu u formiranju jezičnih vještina i komunikacijskih sposobnosti. Od prvog plača do upotrebe složenijih rečenica, čovjek koristi govor kao primarni izvor komunikacije i kao sredstvo za izražavanje svojih misli, osjećaja i potreba. Ipak, kod neke djece javlja se razvojni jezični poremećaj (RJP) koji može usporiti jezični napredak. Razvojni jezični poremećaj manifestira se kao zaostatak u jezičnom razvoju u odnosu na kronološku dob djeteta. Djeca s RJP-om susreću se s izazovima poput ograničenog vokabulara i gramatičkih grešaka, posebice u području morfosintakse. Međutim, kako bi se takvi poremećaji preventirali i ispravili, postoje razni pristupi i strategije. Jedna od takvih strategija uključuje logopedsku terapiju koja se fokusira na ciljano razvijanje jezičnih vještina kod djece s razvojnim jezičnim poremećajima. Logopedska terapija koristi strukturirane metode i vježbe kako bi pomogla djeci u svladavanju konkretnih izazova koje imaju u komunikaciji, vokabularu, gramatici i artikulaciji. Osim logopedske terapije, postoji širok niz aktivnosti koje nisu samo usmjerene na prevenciju razvojnih jezičnih poremećaja, već i na učinkovito poticanje jezičnog razvoja kod djece. To uključuje stvaranje poticajnog okruženja koje motivira dijete na komunikaciju, sudjelovanje u različitim igrama koje potiču jezične vještine te čitanje slikovnica koje obogaćuju rječnik i maštu djeteta.

Korištenje slikovnica iznimno je učinkovit način poticanja jezičnog razvoja kod djece. Slikovnice često predstavljaju prvi dodir djeteta sa svijetom književnosti, ali njihova uloga seže puno dalje. One otvaraju vrata u svijet umjetnosti, kulture, međuljudskih odnosa i jezika. Ove knjige pružaju interaktivno iskustvo čitanja, uranjajući djecu u priče i jezični svijet te potičući njihovu maštu, kreativnost i jezičnu osjetljivost. Kroz njih, djeca dobivaju viziju o strukturi rečenica i načinu primjene gramatičkih pravila te obogaćuju vokabular. Tako slikovnice imaju ključnu ulogu u dječjem razvoju na nekoliko razina obuhvaćajući zabavnu, iskustvenu, spoznajnu, estetsku i govorno-jezičnu funkciju. Međutim, dječja igra također zauzima ključnu ulogu u razvoju, omogućavajući im

istraživanje svijeta, razvoj motoričkih sposobnosti i interakciju s okolinom. Kombinacija ovih elemenata vodi nas prema konceptu interaktivnih slikovnica, gdje se povezuju učenje i igra kako bi se stvorilo bogatije iskustvo za djecu. Interaktivne slikovnice posebna su vrsta knjige koja zahtijeva aktivno sudjelovanje čitatelja kako bi se potpuno doživjela. Djeca nisu samo pasivni promatrači već aktivni sudionici u čitanju, što potiče njihovu angažiranost i interes za jezikom. Kroz interaktivnost, čitanje postaje igra, što dodatno motivira djecu da istražuju jezik i svijet književnosti.

Kako bismo osigurali da dizajn slikovnice bude učinkovit, važno je obratiti pažnju na različite aspekte. Ovo obuhvaća dimenzije slikovnice koje bi trebale biti prilagođene veličini djetetove ruke. Također, potrebno je posebno obratiti pažnju na glavne komponente slikovnice, odnosno ilustracije i tekst. Iako tekst nosi priču, ilustracije dokazuju da slika ima moć dubljeg izražavanja. One potiču djecu na čitanje, omogućuju im bolje razumijevanje priče te bolju emocionalnu povezanost s likovima. Također, različiti stilovi ilustracija u slikovnicama stvaraju djeci osjećaj za likovno lijepo, potičući ih na kreativnost i maštu. Nadalje, učinkoviti dizajn podrazumijeva i odgovarajuć izbor tipografije, naročito kada je riječ o početnim čitačima. Pravilno odabrana tipografija u slikovnicama osigurava čitkost, olakšava čitanje i potiče dječju pismenost. Ovo podrazumijeva korištenje dječjih oblika slova s jednokatnim slovima „a“ i „g“ te izbjegavanje gustih blokova teksta koji mogu biti demotivirajući za djecu predškolske dobi. Sinergija između dobro dizajniranih ilustracija i tipografije oblikuje doživljaj priče i potiče dublje razumijevanje. Kada je riječ o interaktivnim slikovnicama, vrijedi pravilo manje je više. Iako dodatni elementi olakšavaju razumijevanje putem osjetila, zatrpanost takvim elementima može skrenuti pažnju djeteta od bitnih informacija. Stoga, treba pažljivo odabrati interaktivne komponente koje ističu ključne aspekte priče ili koncepte koje djeca trebaju usvojiti. Upravo ova načela primijenjena su prilikom izrade interaktivne slikovnice *Velika potraga*.

Istraživanje provedeno u sklopu ovog rada pokazalo je da su interaktivne slikovnice snažan alat za razumijevanje i poticanje upotrebe prostornih prijedloga. Osim toga, istraživanje je potvrdilo da ovakve slikovnice djeci omogućuju aktivno sudjelovanje u procesu učenja, istovremeno ih angažirajući i zabavljajući. Njihova interaktivnost potiče znatiželju i interes djece, čineći učenje dinamičnim i zanimljivim iskustvom. U suštini, interaktivne slikovnice predstavljaju most između igre i učenja. Kroz svoje inovativne pristupe, ove slikovnice potiču dječji jezični, emocionalni i kognitivni razvoj na način koji je istovremeno edukativan i zabavan.

11. LITERATURA

1. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 8-9
2. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63
3. Montag, J. L., Jones, M. N., & Smith, L. B. (2015). The words children hear: Picture books and the statistics for language learning. *Psychological science*, 26(9), 1489-1496
4. Williams (2022)., Determining the age groups for children's books dostupno na: <https://www.prayananimation.com/blog/determining-the-age-groups-for-childrens-books/#>, 23.5.2023.
5. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik*, 64 (3), 377-398
6. Radanović, N., (2020). *Slikovnica kao alat za razvoj govora djece s posebnim potrebama*, diplomski rad, Učiteljski fakultet Zagreb
7. Von Drasek, L., Children's book art: techniques and media; dostupno na: <https://gallery.lib.umn.edu/exhibits/show/techniquesandmedia/introduction> 24.5. 2023.
8. Balić-Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 10-12.
9. Lovrek, M., (2012). *Interaktivna knjiga za djecu predškolske dobi*, diplomski rad, Grafički fakultet Zagreb
10. Hladíková, H. (2014). Children's book illustrations: Visual language of picture books. *CRIS-Bulletin of the Centre for Research and Interdisciplinary Study*, 1, 19-31.
11. Ferreira, K., (2020)., Types of illustrations for children's books; dostupno na: <https://getyourbookillustrations.com/types-of-illustrations-for-childrens-books/> 18.4. 2023.
12. Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader: what are pictures in children's storybooks for?. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 37(2), 3.

13. Tursunmurotovich, S. S., Eraliyevich, S. X., & Shuhratovich, I. U. (2020). Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(05), 3526-3533.
14. Papadopoulou, M., Manoli, P., Zifkou E., (2014). Typography, How Noticeable Is It? Preschoolers Detecting Typographic Elements in Illustrated Books. *Journal of Early Childhood Education Research*. 20., 20-36
15. Bessemans, A. (2016). Typefaces for children's reading. *Tijdschrift voor Mediageschiedenis*, 19(2), 1-9.
16. Pantaleo, S. (2014). Elementary students consider the “what” and “how” of typography in picturebooks. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 20(2), 144-166.
17. Walker, S., & Reynolds, L. (2002). Serifs, sans serifs and infant characters in children's reading books. *Information Design Journal*, 11(2-3), 106-122.
18. Burgar, V. (2022). Typographic Design for Learners.
19. Strizver I., *Typography For Children*; dostupno na: <https://www.fonts.com/content/learning/fyti/situational-typography/typography-for-children> 26.4. 2023.
20. Vrsaljko, S., Paleka, P. (2018). Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra iadertina*, 13(1), 139-159.
21. Lojen, M., (2020). *Govorni poremećaji kod djece*, diplomski rad, Učiteljski fakultet Zagreb
22. Pernar, M., Frančišković, T., Buretić Tomljanović, A., Krajina, R., Prpić, I. (2008). Psihološki razvoj čovjeka. *Rijeka: Medicinski fakultet Sveučilšta u Rijeci-Biblioteka*
23. Gramatika. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23072> 6.6. 2023.
24. Hržica, G., Lice, K. (2013). Morfološke pogreške u uzorcima govornog jezika djece urednog jezičnog razvoja i djece s posebnim jezičnim teškoćama. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 49(1), 65-77.

25. Vidović, A., Mildner, V. (2010). Jezični status djece urednog jezičnog razvoja i djece s posebnim jezičnim teškoćama. *Proizvodnja i percepcija govora*, 186-197.
26. Arapović, D., Babić, Z., Blaži, D., Kovačević M., Lukšić, H., Ljubešić, M., Mekanec, P., Ozimec, D., Vancaš, M., Vuletić D. (1997)., Jezične teškoće školske djece, Ljubešić, M., (Ur.), Školska knjiga Zagreb
27. Hržica, G., Čamber, M., Kaštelančić Igrc, A. (2021). The acquisition of Croatian prepositional phrases by mono-and bilingual children. *Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku*, 50(2), 159-183.
28. Pavičić Dokoza, K., Matić, A., Kuvač Kraljević, J. (2020). Modeli logopedске terapije: komparativna analiza hrvatskog i europskog konteksta. *Klinička psihologija*, 13(1-2), 5-19.
29. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119-149.
30. Chiong, C., DeLoache, J. S. (2013). Learning the ABCs: What kinds of picture books facilitate young children's learning?. *Journal of Early Childhood Literacy*, 13(2), 225-241.
31. Kümmerling-Meibauer, B. (2015). From baby books to picturebooks for adults: European picturebooks in the new millennium. *Word & Image*, 31(3), 249-264.
32. Pino uči prve riječi; dostupno na: <https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjige-za-djecu/slikovnice/pino-uci-prve-rijeci> 12.7.
33. Pino uči govoriti; <https://male-stvari.hr/proizvod/slikovnica-pino-uci-govoriti/> 12.7.
34. Pia Mia web stranica; dostupno na: <https://piamia.hr/> 22.8.
35. Pia Mia slikovnice – Pia Mia u parku i Pia Mia ima novog prijatelja – recenzija interaktivnih slikovnica; dostupno na: <https://reamommystuff.home.blog/2021/05/19/pia-mia-slikovnice-pia-mia-u-parku-i-pia-mia-ima-novog-prijatelja-recenzija-interaktivnih-slikovnica/> 22.8.

36. 15+ Best Interactive Books for Speech Therapy; dostupno na:
<https://www.speechtherapystore.com/interactive-books-for-speech-therapy/> 30.8.
37. Book Review: Press Here - Hervé Tullet; dostupno na:
<https://www.pinchpointarchitect.com/post/book-review-press-here-herv%C3%A9-tullet> 30.8.
38. Pramling, N., & Carlsson, A. (2008). Rhyme and Reason: Developing Children's Understanding of Rhyme. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 9(1), 14–26
39. Starčević Perica, M., Pjesmice s rimom i razvoj govora; dostupno na:
<https://martininblog.hr/pjesmice-s-rimom-i-razvoj-govora/> 11.7.

IZVOR SLIKA:

- Slika 1; Izvor: https://www.violettanet.it/poesiealtro_autori/desaintexupery.htm 30.8.
- Slika 2; Izvor: <https://www.artstation.com/artwork/nQx3zr> 29.5.
- Slika 3; Izvor: <https://graphicmama.com/blog/children-book-illustrations-examples-for-inspiration> 29.5.
- Slika 4; Izvor: <https://www.chrischatterton.com/books#/petes-magic-pants-the-lost-dinosaur/> 29.5.
- Slika 5; Izvor: <https://getyourbookillustrations.com/how-to-publish-a-picture-book/> 30.8.
- Slika 6; Izvor: <https://getyourbookillustrations.com/how-to-publish-a-picture-book/> 30.8.
- Slika 7; Izvor: <https://getyourbookillustrations.com/how-to-publish-a-picture-book/> 29.5.
- Slika 8; Izvor:
https://garfield.fandom.com/wiki/Garfield,_March_2022_comic_strips 22.8.
- Slika 9; Izvor: <https://www.e-learnconnect.com/post/the-10-best-child-friendly-fonts-for-kids> 1.6.

Slika 10; Izvor: <https://www.radnaterapija.net/razvoj-govora> 7.6.

Slika 11; Izvor: <https://planetzoe.hr/shop/cijena/pino-kod-lijecnika> 12.7.

Slika 12; Izvor: <https://planetzoe.hr/shop/cijena/pino-uci-pripovijedati> 12.7.

Slika 13; Izvor: <https://planetzoe.hr/shop/cijena/pino-uci-prve-rijeci> 12.7.

Slika 14; Izvor:

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=634603132015069&set=a.458994292909288> 22.8.

Slika 15; Izvor: <https://she.hr/pia-mia-hrvatski-strucnjaci-osmislili-pametne-slikovnice-za-djecu/> 22.8.

Slika 16; Izvor: <https://www.telegram.hr/super1/power/pia-mia-je-interaktivna-slikovnica-za-ucenje-koju-su-stvorili-mladi-logopedi-razgovarale-smo-s-njima/> 22.8.

Slika 17; Izvor: <https://www.walmart.com/ip/Herve-Tullet-Press-Here-Hardcover-9780811879545/15133254> 30.8.

Slika 18; Izvor:

<https://www.mysmallworld.co.uk/products/press-here> 30.8.

Slika 19; Izvor: <https://www.walmart.com/ip/Herve-Tullet-Press-Here-Hardcover-9780811879545/15133254> 30.8.

Slika 20; Izvor: <https://www.nytimes.com/2011/04/20/books/review/childrens-books-ice-by-arthur-geisert-press-here-by-herve-tullet.html> 30.8.

Slika 2, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 i 30; slike autora